

Examensarbete

Hösten 2006

Lärarytbildningen
Pedagogiskt arbete

Lärares förhållningssätt

- Eleven alltid i centrum

Författare

Catia Martinsson
Helena Assarsson

Handledare

Marta Palla

www.hkr.se

Lärares förhållningssätt

- Eleven alltid i centrum

Abstract

Denna studie handlar om lärares förhållningssätt där syftet är att beskriva och analysera vilka strategier lärare använder för att utmana elevens lärande. Studien baseras på kvalitativ undersökning i form av intervjuer av sju grundskolelärare. Vi valde att hämta vårt empiriska material på olika skolor med hopp om att få kvalitativt skilda utsagor.

I teoridelen redogörs det dels för hur läraryrket styrs utifrån gällande politisk styrning samt ekonomiska aspekter. Studien belyser betydelsen av att variera metod och material för att bemöta alla elevers olikheter och olika inlärningsstilar. Individuell utvecklingsplan och portfolio är två redskap för läraren i syfte att dokumentera elevens lärande och utveckling. Samtidigt som läraren förväntas att möta den enskilda individen ska hon eller han även möta gruppen. Det empiriska materialet visar att många lärare använder olika värderingsövningar för att få en väl fungerande grupp. Litteraturdelen avslutas med en redogörelse av de teoretiska utgångspunkterna, i form av Vygotskijs och Piagets teorier, som ligger som grund för denna studie.

Genom fördjupning i litteratur och empiriskt material visar resultatet att många lärare sätter eleven i centrum, men i sina uppfattningar ger de också uttryck för problematiken med att hantera stora klasser.

Ämnesord

Individualisering, inlärningsstilar, IUP, kollektivet, portfolio

FÖRORD

Ämnet vi valde att skriva om var väldigt intressant och det har givit oss mycket ny inspiration för vårt kommande yrke.

Vi skulle vilja rikta ett stort tack till vår handledare Marta Palla, som har drivit oss framåt i vårt arbete med uppsatsen. Hennes stora engagemang och inställning har skänkt oss stor motivation under arbetets gång.

Under arbetets process har vi träffat spännande och erfarna lärare och vi tackar dem särskilt för de mycket inspirerande samtalen och de varma mottagandena.

Vi vill även tacka varandra för ett gott samarbete med mycket slit, skratt, tårar och mysiga stunder med bebisen Leona. Därmed vill vi också rikta ett tack till våra familjer som ställt upp under denna period.

Catia och Helena

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	6
1.1	Bakgrund	7
1.2	Syfte.....	7
1.3	Avgränsning	7
1.4	Examensarbetets formalia	8
1.5	Disposition	8
2	Litteraturgenomgång	9
2.1	Lärarens uppdrag.....	9
2.1.1	Styrdokument	9
2.1.2	Yrkesetiska principer	10
2.2	Samhället	10
2.2.1	Historiska förändringar i skolan	11
2.2.2	Lärarens utmaningar	11
2.2.3	Ekonomiska ramar.....	12
2.2.4	Politisk styrning.....	12
2.3	Skolan.....	13
2.3.1	Lärande	13
2.3.2	Individen	14
2.3.3	Kollektivet	18
2.3.4	Vi är alla olika	19
2.3.5	IUP – Individuell utvecklingsplan	22
2.3.6	Portfolio.....	23
2.3.7	Skolmiljön	24
2.4	Aktuell forskning	24
2.4.1	Olika läromedel	24
2.4.2	Genusperspektivet i skolan.....	25
2.5	Teoretiska utgångspunkter.....	25
2.5.1	Jean Piaget och det kognitiva perspektivet.....	26
2.5.2	Lev Vygotskij och det sociokulturella perspektivet	27

2.6	Problemprecisering	29
3	Empiri.....	30
3.1	Metodbeskrivning.....	30
3.2	Intervjuer	31
3.3	Genomförande och uppläggning	32
3.4	Metoddiskussion	33
3.5	Etiska överväganden	33
4	Genomgång av primärmaterial.....	36
4.1	Lärares förhållningssätt.....	36
4.1.1	Lärares strategi	36
4.1.2	Lärares val av material.....	38
4.1.3	Lärares förhållningssätt gällande uppföljning och utvärdering.....	39
4.1.4	Lärares förhållningssätt med fokus på eleven.....	39
4.2	IUP – Individuell utvecklingsplan.....	41
4.2.1	Utvecklingssamtal och utvärdering	41
4.3	Kollektivet	42
5	Diskussion.....	44
5.1	Variation utifrån elevers olikheter	44
5.2	Dilemman	45
5.3	Individuell utvecklingsplan.....	46
5.4	Utvärdering	47
5.5	Lärares förhållningssätt	47
5.6	Kollektivet	48
5.7	Vidare forskning.....	49
6	Sammanfattning	50
7	Referenser	52

Bilaga

Intervjufrågor

1 Inledning

*”[...] man kan leda hästarna till vattenhålet
men inte tvinga dem till att dricka”
(Egidius, 2005, s. 17).*

Vi anser att individualisering är ett mycket intressant ämne eftersom det är väldigt aktuellt i vår tid och ett av lärarens uppdrag. I dagens skolor är det vanligt med stora klasser och svårigheter med att organisera lärandet med utgångspunkt från såväl individ som grupp är ett yrkesetiskt dilemma. Hargreaves (2004) menar att det inte är lätt att vara pedagog i dagens kunskapssamhälle där förväntningarna är stora samtidigt som resurserna är små.

Denna studie utvecklar begreppet individualisering i skolan och hur lärare förhåller sig för att möta den enskilda individen. I *läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94*, står det att ”läraren ska utgå från varje individs erfarenheter, behov, tänkande och förutsättningar” (s.17). Det är stor spridning på elevernas kunskapsnivå i en klass och de lär sig även på olika sätt. I *Lärarnas yrkesetik* (2002) står det att:

I sitt arbete sätter lärare eleverna och deras lärande i centrum. Läraren vägleder eleverna till kunskap som kan hjälpa dem i deras olika val och prioriteringar. Lärare möter eleverna både som enskilda individer och som en del av ett kollektiv. Detta förhållande bidrar till läraryrkets komplexitet och lärare måste finna en balans mellan att se eleverna som individer och som ett kollektiv (s. 133).

I nutida forskning (2006) har det framkommit att det är viktigt att anpassa läromedlen till elevers olika behov och förutsättningar eftersom alla lär sig på olika sätt. Det har även framgått att pojkar har sämre resultat i skolan än flickor och därför behöver pojkarna uppmuntras till att ta mer ansvar samt att de måste anstränga sig för att nå framgång.

Vår teoretiska utgångspunkt grundar sig på Jean Piagets tankar. Han var en forskare som utgick från det kognitiva synsättet där individen sätts i fokus och materialet anpassas efter denna. Vi har även tagit del av Vygotskijs teorier utifrån det sociokulturella perspektivet. Han var psykolog och en pedagogisk teoretiker som ansåg att elever lär i samspel med andra. Genom dessa två skilda teorier är vi nyfikna på hur vi som lärare kan undervisa så att varje enskild individ kan arbeta utifrån sin nivå och ändå arbeta inom gruppen.

1.1 Bakgrund

Vi är två studenter från Högskolan i Kristianstad. Vi läser vår sjunde och sista termin på lärarutbildningen med inriktning barnens lärande, lärarens roll, svenska/samhälle. Denna inriktning vänder sig till elever från 6 till 12 år.

Som lärarstudenter har vi fått mycket insikt i att vi måste individualisera, genom att utgå från varje individ. Däremot har vi fått lite information om hur vi ska gå till väga. Det är alltid lättare i teorin än att utföra det i praktiken. Vi har på vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) ute på skolor fått en uppfattning om att många lärare anser att individualisering är detsamma som att var och en av eleverna ska få ett enskilt arbete att jobba med. Resultatet av detta blir att lärarna är kritiska till att individanpassa och inte tycker att tiden räcker till. Vi har även mött lärare under VFU:n som inte ser tiden som något hinder utan har en annan syn på individualisering. Eleven är i centrum och genom en varierad undervisning får den hitta sin individuella inlärningsstil. Vi är nyfikna på att gå in på ett djupare plan med individualismen för att själva bli bättre lärare. Det finns olika modeller för IUP på olika skolor och vi har under vår VFU stött på några olika planer. Vi har fått en liten insyn om hur IUP används och är nyfikna på att veta mer eftersom det verkar ge en bra överblick av varje enskild individ.

1.2 Syfte

Studiens övergripande syfte är att beskriva och analysera hur lärare förhåller sig för att utmana elevens lärande.

1.3 Avgränsning

Studien är fokuserad på hur lärare organiserar och leder verksamheten för att utmana elevens lärande. Den är baserad på intervjuer men däremot vet vi inte om lärarnas svar stämmer överens med hur de agerar i praktiken. Detta har vi valt att inte gå in på under denna studie. Studien bygger på individen i allmänhet, oberoende av pojkar eller flickor. Vi tar dock upp ett kort stycke i teorin som beskriver genusperspektivet, där det belyses varför det kan vara skillnader mellan flickor och pojkar i skolan. Det är viktigt att vi som pedagoger är medvetna om varför t.ex. pojkar inte lär sig på samma sätt och i samma takt som flickor. Däremot lägger vi inte tyngden på det i empiri- och diskussionsdelen.

1.4 Examensarbetets formalia

För att få en så korrekt utformning av vår studie som möjligt har vi utgått ifrån Svenska språknämndens *Svenska skrivregler* (2000). I skriftspråket behövs vissa bestämda regler för att det vi visar ska uppfattas på rätt sätt. Texten blir lättare att läsa om den är enhetlig och läsaren störs inte av olikheter utan känner igen sig och kan rikta sin uppmärksamhet mot innehållet.

Vår studie är konstruerad efter Harvardssystemet där källorna anges genom att skriva författarens namn och bokens publiceringsår på lämpligt ställe i texten. I slutet av rapporten ges en fullständig förteckning över den litteratur som det hänvisas till (Denscombe, 2000).

1.5 Disposition

För att underlätta för läsarna väljer vi att beskriva studiens disposition. Studien är uppdelad i 8 kapitel som i sin tur är indelade i avsnitt. Vissa avsnitt är även indelade i kategorier. Under varje kapitel ges en kortfattad disposition om innehållet. I kapitlet som följer efter inledningen kan litteratur som berör ämnet läsas. Vi har valt att lägga upp litteraturdelen kronologiskt, där inledningsvis skolans historiska förändringar läggs fram samt vad som påverkar läraryrket utifrån. Därefter är det individen i centrum och sedan beskrivs våra teoretiska utgångspunkter. Avslutningsvis beskrivs problemprecisering som arbetet utgår ifrån. I tredje kapitlet beskrivs studiens metod i form av intervjuer, där även etiska övervägande tas upp. I det fjärde kapitlet analyseras det empiriska materialet, i form av svaren från de intervjuade lärarna. Vidare i det femte kapitlet har vi diskuterat och speglat vårt insamlade material mot de teoretiska utgångspunkterna. Avslutningsvis i kapitlet vill vi inspirera läsarna till eventuell vidare forskning inom ämnet. Studien avslutas med en sammanfattning om arbetet samt en referenslista. Längst bak finns det en bilaga över de frågor vi utgick från under insamlandet av vårt empiriska material.

2 Litteraturgenomgång

Litteraturstudien fokuseras främst på litteratur som handlar om individanpassning i skolan. Under läsningens gång fann vi att det är mycket som påverkar lärarens yrke såsom samhälle, politik och ekonomi. Kapitlet inleds med avsnittet 2.1 lärarens uppdrag där vi från Lärarnas handbok (2002) har studerat vad läraren förbinder sig i sitt yrke och i undervisningen. Samhället 2.2 handlar om hur skolan har förändrats för att få en förståelse för varför det ser ut som det gör i dagens skola. Det fortsätter med hur lärarna styrs av kunskapssamhället och hur politikens styrning samt ekonomin påverkar undervisningen i skolan. Under nästa avsnitt 2.3 ligger tyngdpunkten på skolan med fokus på hur den enskilda individen lär sig. Inledningsvis tar avsnittet upp vad lärande är för något för att sedan ta upp den enskilda individens förutsättningar för lärande. Under nästa kategori i detta avsnitt handlar det om kollektivet med syftet att se vad det har för betydelse för den enskilda individens lärande. Det är viktigt för lärare att få en förståelse om elevers olikheter för att möta varje individ, vilket nästa kategori handlar om. Avsnittet tar sedan upp om den individuella utvecklingsplanen (IUP) samt portfolio som är ett aktuellt redskap i dagens skola. Under nästa kategori handlar det om skolmiljöns betydelse för ett bättre lärande. Avsnitt 2.4 handlar om aktuell forskning som tar upp om olika läromedel samt varför pojkar och flickor lär på olika sätt och i olika takt. Därefter följer avsnitt 2.5 som tar upp studiens teoretiska utgångspunkt i form av Piagets och Vygotskijs teorier som vi kommer att resonera kring. Avslutningsvis under avsnitt 2.6 beskrivs studiens problemprecisering.

2.1 Lärarens uppdrag

I detta avsnitt tas det upp vilka uppdrag lärare har, som kommer att vara ett underlag i studiens senare diskussion.

2.1.1 Styrdokument

Regeringen utformar läroplanerna som består av tre olika former. Det finns en läroplan för förskolan (Lpfö-98), en för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94) samt en för de frivilliga skolformerna (Lpf-94). Det empiriska materialet är framställt i skolan varpå det är Lpo94 som bildar underlaget för vidare granskning.

I Lpo94 står det att undervisningen ska ha sin utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter och behov för en fortsatt kunskapsutveckling. Utbildningen ska vara likvärdig

över hela landet och utgå från de nationella målen. Däremot innebär det inte att målen ska nås på samma sätt på alla skolor då hänsyn måste tas till varje elev och dess olikheter. Skolan ska även samarbeta med hemmen för att underlätta elevens utveckling. Eleverna ska lära sig ta eget ansvar, arbeta självständigt och lösa problem. De ska även få en varierad undervisning gällande innehåll och arbetsformer, där de får uppleva olika uttryck för kunskaper.

I kapitel 2. *Mål och riktlinjer* står det under avsnitt *Kunskaper* att läraren skall:

- utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel (s. 17)

2.1.2 Yrkesetiska principer

Läraryrket och lärarnas riksförbund har antagit yrkesetiska principer för lärare som är samma i båda förbunden.

I *Lärarnas handbok* står under avsnittet *Eleven alltid i centrum* att:

I sitt arbete sätter lärare eleverna och deras lärande i centrum. Läraren vägleder eleverna till kunskap som kan hjälpa dem i deras olika val och prioriteringar. Lärare möter eleverna både som enskilda individer och som en del av ett kollektiv. Detta förhållande bidrar till läraryrkets komplexitet och lärare måste finna en balans mellan att se eleverna som individer och som ett kollektiv.

Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning

- ta ansvar för elevernas kunskapsutveckling, stödja deras personliga utveckling och skapa goda betingelser för varje elevs lärande, utveckling och förmåga att utveckla kritiskt tänkande
[...]
- stödja elevernas rätt till inflytande över sin utbildning och stärka deras ansvarstagande för sina studier (s. 133).

2.2 Samhället

Under avsnittet *Samhället* behandlas det som påverkar lärare och deras yrke i dagens samhälle. Det krävs mycket av läraren samtidigt som såväl ekonomiska aspekter samt politisk styrning har en stor påverkan för läraryrket.

2.2.1 Historiska förändringar i skolan

Folkskolans tid var mellan 1842-1972 (Wikipedia 2006) och Egidius (2005) skriver att i början av denna tid var det blandade åldrar bland eleverna i klasserna medan det på 1920-talet skulle bestå av elever i samma ålder. Bänkarna blev uppradade prydligt, så att läraren hade god översikt. Katedern blev en symbol och riktlinjen i klassrummet där lärarens makt synliggjordes. Eleverna skulle göra samma saker samtidigt men problemet var att de inte kunde det och därav bestämdes betygsättning. Skolministern från den franska regeringen lade märke till att vissa elever inte alls hängde med, så han beslöt att det skulle utformas ett test som skulle avgöra vilka barn som inte passade i en normalklass. Testet utformades av Alfred Binet (1857-1911) som var professor i fysiologisk psykologi. Med hjälp av det testet avgjordes vilka elever som skulle gå i normalklass, specialklass eller specialskola. De elever som gjorde bra ifrån sig belönades med bra betyg och premier i anslutning till årsavslutningen.

Egidius (2005) anser även att integrationen kom med förändringarna och studentrevolten 1965-1975. Samhället ville att alla skulle ha det lika, alla människor skulle uppfattas lika i grunden. Specialskolor och specialklasser slopades för att det skulle bli mer jämlikhet. Även om det kan tyckas lite överdrivet med jämlikhet var det bra då många kom fram till att de som var annorlunda (t ex. de med annan hudfärg, religion osv.) skulle ha samma rättighet i samhället. I dagens samhälle är vi likaberättigade, men när det gäller lärande, är vi ändå olika och det finns flera olika lärarstilar och lärarmiljöer där ändå inte alla passar in.

2.2.2 Lärarens utmaningar

Liksom Imsen (1999) hävdar Hargreaves (2004) att lärare förväntas att undervisa, att bygga upp och forma samhället samt att utveckla sin flexibilitet och förändringsvilja. Hargreaves menar att lärare samtidigt förväntas att minska och motverka klyftor mellan rika och fattiga som att motverka utanförskap. Dagens samhälle har gjort det svårt för lärare, som ställer högre krav på undervisningen, samtidigt som resurser i skolan tagits bort. Samhället har försvagat lärarens självständiga bedömningsförmåga och arbetsvillkor vilket har orsakat många avskedsansökningar, förtidspensioneringar och som har lett till brist på kunniga utbildningsledare.

Hargreaves (2004) anser även att elever måste förberedas rätt inför dagens samhälle och då går det inte att lärare använder sig av de gamla tidernas undervisning, då de var mer oberoende och kunde undervisa vad de ville. Nu måste de utveckla ny professionalism som:

- Främja ett djupgående kognitivt lärande

- Lära sig att undervisa på sätt som man själv inte har lärt sig
- Engagera sig för att ständigt lära sig mer i sitt yrke
- Arbeta och lära i arbetslag
- Behandla föräldrar som partner i läroprocessen
- Utveckla och använda sig av den kollektiva intelligensen
- Bygga upp kapacitet för förändring och risk
- Främja tillit till processer

Han anser även att världen förändras hela tiden, även den mångkulturella skolan ombildar samhället vi lever i. Därför måste dagens lärare "[...] utveckla en förmåga att ta risker, hantera förändring och inhämta upplysningar, när de ständigt möter nya krav och hittills okända problem" (s.54). Lärare måste våga ta risker, vara beredda att misslyckas, inte ta hårt på motgångar, utan istället vara mottaglig för kritik och söka råd hos kolleger.

Dewey (2004) menar att "Det är genom uppfostran och utbildning vi överför värderingar, kunskaper och språk, vilket möjliggör för nästa generation att komma in i samhället och att överta och utveckla samhället" (s.40).

2.2.3 Ekonomiska ramar

Hargreaves (2004) hävdar att det inte är lätt att vara lärare i dagens samhälle där staten drar in på resurserna och lärarnas löner och arbetsvillkor oftast är högst upp på listan över tjänster som kan offras. Steinberg (2004) menar att dagens skola är styrd av ekonomin. Sverige är det land som beviljar mest pengar per elev i världen, samtidigt som lärarnas löner är bland de lägsta i Europa. Han menar vidare att det inte finns tillräckligt med pengar till läromedel samt utrustning för att skapa en behaglig arbetsmiljö.

2.2.4 Politisk styrning

Steinberg (2004) menar att skolan styrs mycket av landets politik. Staten utformar styrdokument som läroplaner och skollagar. Kommunen ansvarar för bl.a. skolans ekonomi, byggnader samt att de ibland utformar lokala måldokument.

Hargreaves (2004) anser att fler och fler regeringar, företag och utbildare vill att lärare bör få alla elever att uppnå högre standard. Eleverna ska själva skapa kunskap och klarar ut problem

istället för att hantera kunskapen som bara är att memorera och upprepa. Lärare måste hela tiden ”underhålla” sitt lärande i sig själv för att inte fastna utan att gå vidare och utvecklas.

Slutligen poängterar Hargreaves att det inte är lätt för lärare som ofta blir fångade i en ond cirkel av krav och förväntningar från dagens samhälle. De kämpar för en så bra undervisning som möjligt, men stödet till den allmänna skolan minskar och de ständigt återkommande allmänna proven lyckas inte förbättra standarden på lärandet för alla barn på alla nivåer. Lärare tar sig igenom fortbildning på områden som politikerna vill. De tränar eleverna inför standardprov, i stället för djupgående lärande blir det ett ytligt memorerande. Allmänna prov gör att lärarens bredd på undervisningen minskar och även deras kreativitet hämmas. Eleverna måste klara av standardproven för det är av dem som de blir bedömda. Även Imsen (1999) menar att samtidigt som skolan har läroplaner med målstyrda planer som ska uppnås av alla elever ska läraren även utgå från individen och dess önsknings och intressen. ”Det ligger en motsättning i detta – att eleverna samtidigt både ska ha samma innehåll och olika innehåll” (s.281).

2.3 Skolan

Utgångspunkten i detta avsnitt är skolan. Det handlar inledningsvis om lärande. Därefter tas det upp om individen för att sedan gå in på kollektivet som har en stor betydelse för individer som lär sig bäst i samspel med andra. Det är även viktigt att vara införstådd på att alla elever är olika och att hänsyn måste tas till detta. I skolan används den individuella utvecklingsplanen samt portfolio av många lärare som ett underlag för att veta var varje elev befinner sig. Avsnittet avslutas med skolmiljön samt emotionell intelligens.

2.3.1 Lärande

Egidius (2005) anser att det är den lärande som är mer aktiv i lärandet. Han menar även att det finns två förutsättningar för lärandet där åtminstone ett bör utföras:

- ”att man *använder* det man håller på att lära sig, eller att man är medveten om att man kommer att behöva det man lär sig
- att det man lär sig är *stimulerande* och *berikande*” (s. 19).

Genom att hjärnan lagrar erfarenheter och intryck från olika situationer i omgivningen sker lärande.

Oavsett lärtilar gäller det för dig som lärare att se till att de lärande:

- verkligen vill ha den kunskap och det kunnande som lärandet ger
- är på det klara med vad de ska ha den till; tillämpa den eller bli berikande av den
- kan knyta ihop det nya med vad de lärt sig tidigare
- får arbeta i egen takt och inte stressas av lärare eller kamrater
- känner stöd hos läraren (s. 30).

Egidius påpekar vidare att "Läraren ska anstränga sig att se världen med de lärandes ögon och höra den med deras öron, så att läraren kan hjälpa dem att utveckla deras eget seende och deras egen hörsel" (s. 41).

Konstruktiv kongruens totalt sett handlar det om när vi lyckas få alla delarna i lärandet och alla funktioner i lärarrollen att stämma överens:

- syftet med studierna
 - de preciserade mål som formuleras eller finns formulerade
 - det arbetssätt som de lärande tillämpar
 - de material som de använder
 - typen av lärarinsats, den mera inspirerande eller den mera kunskapsförmedlande
 - formerna för bedömning och utvärdering
 - lärandets relevans för den verklighet eller verksamhet som gäller
- (Egidius, 2005, s. 81).

2.3.2 Individen

Carlgren och Marton (2002) hävdar att skolans uppdrag är att förbereda varje individ för ett samhällsliv, vardagsliv och fortsatta studier. De menar även att eleven tar sig från ett kunskapsområde till ett annat i skolan. Till att börja med lär eleven sig baskunskaper och är därefter redo för en djupare förståelse. De poängterar att kunskap anses vara något som mer eller mindre kan sparas på lager och att en viss kunskap är den rätta. De menar att resultatet av detta blir att alla strävar efter att ta in samma rätta och sanna kunskap.

Brodin och Lindstrand (2004) anser att vi formas av de olika miljöer vi växer upp i. Barn lever under mycket olika levnadsvillkor, bakgrunds variabler som kan vara helt okända för skolvärlden. Därför är det vår uppgift som lärare att se varje enskild individ för att få alla barn att passa in i skolvärlden.

Lendahls och Runesson (1995) anser att en av lärarens viktigaste uppdrag är att undervisa så eleverna lär sig det som finns föreskrivet i läroplans –och kursplansmålen. De poängterar vidare att olika styrdokument för skolan har betonat hur viktigt det är att elevens individuella lärande får plats i undervisningen. Bland målbeskrivningarna finns speciellt två mål att sträva mot som tydligt anger elevens lärande, nämligen att ”eleven utvecklar nyfikenhet och lust att lära” samt att ”eleven utvecklar sitt eget sätt att lära” (s.16).

I en skola för alla menar Brodin och Lindstrand (2004) att alla elever ska få det stöd de har behov av utifrån sina förutsättningar. De framhåller lika möjligheter som innebär mer stöd för en del elever än för andra för att få lika mycket. En skola för alla kräver integrering samt att alla ska ha tillgång till de hjälpmedel de behöver för att utföra sina uppgifter. Målet för den enskilde eleven ska vara självständigt, både socialt och senare i livet. Sträng och Dimenäs (2000) påpekar att alla har upplevt olika saker i livet vilket leder till egna erfarenheter, intressen, föreställningar och frågor. Brodin och Lindstrand (2004) hävdar att genom fokuseringen på varje enskild elev kan hänsyn tas till intressen, önskningar och behov hos barnet och hans/hennes närmaste. Även Dewey (2004) förespråkar en utbildning med utgångspunkt i elevens intresse och aktivitet. Lärare stimulerar, breddar och fördjupar elevens utveckling i ett målinriktat arbete. Egidius (2005) anser även han att lärare självklart ska ”[...] beakta varje elevs och varje students rätt till kunskaper och färdigheter och stödja deras varierande vägar mot målen, allt beroende på varje enskild lärandes bakgrund, förutsättningar och ambitioner” (s.78). Däremot anser Skäringer-Larsson (2004) att lärare inte enbart kan utgå från elevens intresse eftersom de måste följa kursplanen (Dewey, 2004). Skolverket (2005) menar att det är viktigt att understryka att individualisering inte är detsamma som individuellt/enskilt arbete eftersom utveckling och lärande sker tillsammans med andra.

Lendahls och Runesson (1995) poängterar att undervisningen måste ge utrymme för varje elevs egna erfarenheter. Genom detta anser de att undervisningen blir mer meningsfull och utmanande istället för att eleven får en upplevelse av att ha fel och inte förstå. De påpekar även att det är viktigt att lärare skapar undervisningstillfällen som är gynnsamma för alla elever, så att var och en får möjlighet att utvecklas utifrån sina egna behov och förmågor. Läraren måste även kunna analysera och utvärdera elevens utveckling för att hitta lämpliga vägar för fortsatt undervisning. För att lättare förstå elevens tankar kan de arbeta på ett reflekterande sätt. Det är vid samtal, diskussioner samt i skriftliga redovisningar, där eleverna uppmuntras

att kommentera, analysera eller värdera ett innehåll, som deras förklaringar och uppfattningar görs tillgängliga.

Enligt Boström (1998) bygger lärare lärandet på elevernas styrkor genom att utgå från deras individuella sätt att lära, deras egen inlärningsstil. Därmed skapas en positiv inställning till skolan och lärandet. Därefter kan de successivt bearbeta svagheter. Hon påpekar även att det är mycket bättre att utgå från elevernas styrkor än deras svagheter som oftast leder till dåligt självförtroende. Om elever får använda sina starka inlärningskanaler kommer de lättare att lyckas med sina studier. Därmed växer självkänslan.

Det finns olika nivåer av elevers kunskap i en klass menar Carlgren och Marton (2002). För att bemöta alla elever anser de att skolan borde införa olika för olika individer. Dvs. ”olika tidsåtgång, olika metoder, och olika vägar för olika grupper av elever att sträva efter samma mål. Alla ska lära sig samma saker – men i olika takt och på olika sätt” (s.206). De anser även att det finns olika faktorer för att skapa motivation hos eleverna. Det är viktigt att ge uppgifter som eleverna uppfattar som roliga och att fånga deras intresse. Det är även viktigt att eleven har en mottagare till det de gör och att de får arbeta med problemlösning. Imsen (1999) anser att idealet för individualisering är att det ska vara en undervisning som utformas till varje enskild elev. Detta är svårt att genomföra i verkligheten, då det ofta är få lärare till många elever. Istället menar Imsen att det är bättre med varierade arbetsuppgifter där svårighetsgraden samt arbetsmängd skiftar och där den enskilda eleven får arbeta med den arbetsuppgift som passar just den eleven.

Lendahls och Runesson (1995) hävdar att vi lärare har ett ansvar att få elevernas funderingar i klassrummet att likna dem i vardagen, eftersom det framförallt är där de ska användas. Vi har även nytta av att använda ”vardagsfunderingar” i skolarbetet för att eleverna ska ha förståelse på sin individuella nivå.

Sträng och Dimenäs (2000) anser att lärarens strategi går ut på att strukturera och variera innehållet på sådant sätt att flertalet elever ges möjlighet att vara delaktiga. De menar även att den muntliga kommunikationen som läraren leder verksamheten genom är konsekvent och väl

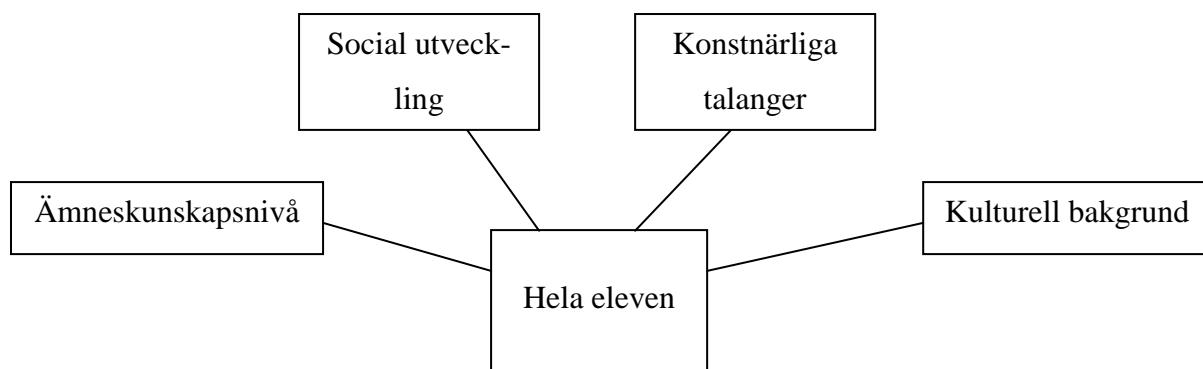
strukturerad, vilket tyder på en medveten strategi hos läraren att ge eleven möjlighet till ett lärande möte. Sträng och Dimenäs poängterar vidare att själva kärnan i handledningen utgörs av samtalet vilket blir det redskap som huvudsakligen används då eleven ensam eller i grupp träffar läraren eller handledaren. Handledningsutrymme kan skapas genom att undervisningen läggs upp på ett sådant sätt så att de elever som inte handleds lär sig ta ansvar för egna aktiviteter. Det är även viktigt att det ges tid till handledning.

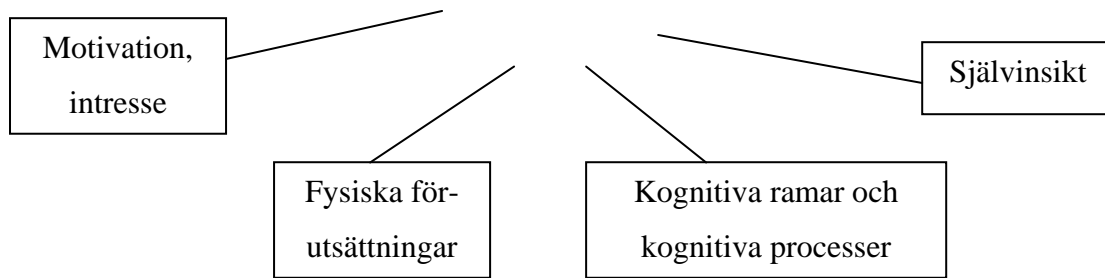
Järbur (1993) menar att :

De olika årskursernas grundkurser skall bygga på varandra och tillsammans på 9 år ge den grundläggande kunskap och färdighet, som varje individ minst behöver för att kunna delta i vårt samhälle, både som ansvarstagande medborgare och som konsument av samhällets utbud. Det är viktigare att eleven behärskar grundläggande kunskaper och färdigheter än att läraren har gått igenom allt i läroplanen samt alla läromedlens alla delar (s.16).

Järbur hävdar även att det är viktigt att motivera eleverna så att de förstår sambanden med de kunskaper de får i skolan, att de ska ha användning av dem utanför skolan. Först när de förstått det så kan skolarbetet kännas meningsfullt. Skolan ska inte vara något meningslöst tvång, för dem som har svårt att få höga betyg eller inte anser sig behöva det. Tillsammans med sina elever tittar Järbur igenom rubriker till de texter grundkursen omfattar där de tillsammans funderar över vilka sammanhang och situationer de kan ha behov av och glädjas av den kunskapen. Diskussionerna ”föder ofta nya tankar” (s.19).

Imsen (2005) har gjort en modell för anpassad undervisning där eleven är i centrum.

(Modellen är hämtad från s. 433).

Hon menar med sin modell att undervisningen måste vara mottaglig för elevens kulturella bakgrund och de kunskaper eleven har med sig. Läraren måste även vara medveten om elevens inlärningsstrategi och inte ställa eleven inför något som han eller hon inte klarar av. Läraren ska ge uppgifter som tar hänsyn till elevens förkunskap i ämnet samtidigt som de ska vara utmanande för eleven. Uppgifterna ska även skapa nyfikenhet och motivation. Läraren måste även tänka på elevens fysiska utveckling, som t.ex. den finmotoriska utvecklingen. Läraren ska öka elevens självinsikt samt att få den sociala utvecklingen att fungera i den sociala inlärningsgemenskapen. Det är även viktigt att tillåta alla sorters intelligenser, inte bara den teoretiska utan även kreativa talangerna.

2.3.3 Kollektivet

Lendahls och Runesson (1995) anser att eleven får kunskap om sin egen kunskap genom grupparbete. De tvingas även att ta ansvar för sitt eget lärande på ett annat sätt än i en klassrumsundervisning. Genom grupparbeten får eleverna även använda sina erfarenheter, ställa frågor, komma med olika lösningsförslag o.s.v. Många elever förstår även en kamrats förklaring lättare än om en lärare förklarar. I arbete med att lyfta fram och aktivt behandla elevernas förkunskaper är grupparbete lämpligt. Det innebär att elevernas förförståelse inte blir ett problem i undervisningen utan istället en förutsättning för vad de ska lära sig. Grupprocessen är ett medel i elevernas lärande som borde vara ett innehåll i undervisningen. Ett väl fungerande samspel i gruppen kommer inte av sig själv. Det är något som eleverna måste lära sig successivt. Det krävs även mycket tid för att få väl fungerande grupper, som kräver insatser från lärarnas sida.

Hargreaves (2004) menar att en viktig resurs för att utvecklas och lära är av varandra. Att dela kunskap, ge moraliskt stöd i nya svåra utmaningar ger ett starkt förhållande mellan kolleger

och ger en effektiv arbetsgemenskap. Holmqvist (2006) anser att individer upptäcker nya och olika aspekter efter en diskussion tillsammans med andra.

Salomonsson (1998) menar att ett kompassamtal är till för att undvika konflikter bland eleverna i klassen. De får tillsammans i gruppen lösa konflikter som uppstår för att alla ska känna sig trygga och inte vara utanför. Eleverna är de aktiva genom samtalets gång och syftet med kompassamtal är att lösningarna ska komma från eleverna och att de gemensamt ska lösa ev. konflikter. Även Maltén (1998) anser att det är viktigt med konflikthantering då det stärker både den enskildas som gruppens självkänsla.

Steinberg (2004) menar att det är viktigt hur läraren förhåller sig mot eleverna. Hur läraren agerar har stor vikt för hur eleverna uppfattar henne eller honom. Det är en del av lärarens uppdrag att skapa förutsättningar för elevens lärande. För att få en harmonisk grupp är det viktigt med rutiner för att efterhand ge eleverna eget ansvarstagande. För att få en positiv start på dagen kan läraren vara i klassrummet i god tid och t.o.m. handhälsa när eleverna kommer. Detta är ett tydligt exempel på ledarskap. ”Ju mera du i en otillräckligt motiverad grupp avstår från ledarskap och ”hoppas” på ansvarstagande från elevernas sida, desto mindre är sannolikheten att ni får arbetsro” (s. 241).

2.3.4 Vi är alla olika

Marton och Booth (2000) menar att ”En sak människor har gemensamt är att de är olika. [...] människor må ha skapats lika, men de gör saker på olika sätt.” (s.15). Järbur (1993) anser att ”olika barn behöver olika lång tid för att lära sig samma sak” (s.13). Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) menar liksom Lendahls och Runesson (1995) att alla lär på olika sätt eftersom vi är olika. Det finns inte endast ett rätt sätt att undervisa på. Vissa lär sig genom att lyssna, andra genom att läsa. Vissa väljer att arbeta ensamma medan andra väljer att arbeta i par eller större grupper. Carlgren och Marton (2002) poängterar att det finns många problem i skolan, så som att elever inte får tillräckligt med tid m.m. men lösningarna på problemen är sällan att olika elever behöver olika hjälp. ”De som inte klarar av skolan på normalt tid borde få längre tid, de duktiga borde få möjligheter att komma längre, de som inte är ämnade för teoretiska studier borde inte tvingas till detta etc.” (s.205).

Boström (1997), liksom Järbur (1993) hävdar att man lär sig bäst genom att använda sina olika sinnen. De fyra sinnesmodaliteterna som har störst betydelse för inläring är de: *kinestetis-*

ka där eleverna lär sig bäst genom att använda hela kroppen och utföra fysiska aktiviteter, *taktila* där eleverna föredrar handgripligt, praktiskt arbete med händerna, *visuella* där eleverna kommer lättast ihåg sådant de iakttagit genom text eller bild samt de *auditiva* där eleverna föredrar muntliga instruktioner. De gillar inte att använda papper och penna utan föredrar att prata om och diskutera ett ämne.

Steinberg (2004) konstaterar att det har framkommit många olika förklaringar på människors olika inlärningsstilar genom åren. Han har valt att förklara tre olika modeller om inlärningsstilar för en ökad individualisering. Den första är Dunn och Dunns lärstilsmodell. De anser att alla är olika och har olika inlärningsstilar som kan delas upp i fem olika kategorier: *Miljömässiga faktorer*, där vissa lär sig när det är tyst medan andra lär sig med ljud eller musik på i bakgrunden. Vissa lär sig lättare när de sitter vid ett bord medan andra lär sig lättare sittandes i soffan eller liggandes på golvet. *Emotionella faktorer*, där en del tar gärna eget ansvar och behöver inte en lärares stöd och hjälp på samma sätt som andra som behöver en morot för att komma igång. *Sociala faktorer*, där vissa jobbar bättre enskilt medan andra jobbar bättre i grupp. *Fysiska faktorer* handlar om vilka sinnen information lättast tas in ifrån. En del lär sig även lättare genom rörelse. *Psykologiska faktorer*, där vissa lär sig lättare genom att se helheten och andra genom att se detaljer.

Den andra är Howard Gardners inlärningsstil för individualisering. Han anser att lärare måste bredda sin syn på elevernas intelligens. Han menar att alla elever i en klass är smarta men på olika sätt. Det finns enligt honom nio olika former av intelligenser. Med den *verbal-lingvistiska* intelligensen har man förmågan att använda språket och minnas namn och fakta samt att utnyttja sitt ordförråd. Med den *logisk-matematiska* intelligensen har man förmågan att reflektera över logik samt att utföra matematiska handlingar. Om man har en *taktil-kinestetisk* intelligens har man en förmåga för den fysiska aktiviteten som att behärska sina kroppsrörelser samt att skapa en samverkan mellan kropp och själ. Har man den *visuella-spatiala* intelligensen har man förmågan att tänka i bilder samt tolka kartor och ritningar. Är man *musikaliskt* intelligent kan man urskilja tonhöjder, rytm, skapa melodier samt att musikaliskt uttrycka känslor. Om man är *naturintelligent* kan man identifiera och organisera samt att se ett samband för hur saker utvecklas. Har man den *existentiella* intelligensen har man förmågan att känna stämningar i grupper och hos individer. Dessa människor har även stor andlighet. Med den *intrapersonella* intelligensen har man förmågan att förstå sig själv och sina tankar och känslor. Är man *interpersonell* intelligent kan man förstå andra. Det gäller även att

kunna kommunicera både verbalt samt med sitt kroppsspråk. I likhet med det menar Wennberg och Norberg (2006) att ”En emotionellt intelligent människa vet vilka känslor hon har samt varför och hur känslorna påverkar det hon gör” (www.eq.nu). EQ är en emotionell intelligens, där individen lär sig tolka och förstå sina egna känslor. När individen väl lärt sig förstå sina egna känslor är det lättare att förstå andras känslor. EQ är ett attraktivt ämne i skolan eftersom det är möjligt att träna upp. EQ påverkas av uppväxtmiljö och tidigare erfarenheter. Målet med EQ är inte att störa den ordinarie skolundervisningen, utan att få mer arbetsro och bättre resultat i klassrummet. De påpekar vidare att det är viktigt med problemlösningsövningar och andra övningar, där eleven har rätt att känna vad som helst men inte göra vad som helst påpekar de vidare.

Den sista modellen Steinberg beskriver är den neurolingvistiska programmeringen och inlärningsstrategin. Denna teori handlar om hur vi tar in, lagrar och redovisar våra kunskaper. All kunskap tas in med hjälp av våra sinnen, antingen ett eller en kombination av två sinnen eller flera. De allra flesta människor är multisensoriska och kan ta till sig information hur den än presenteras. Det finns emellertid vissa elever som inte lär sig så enkelt utan som kanske endast använder ett sinne vid sin kunskapsinhämtning. Enligt denna teori kan följande arbetsätt variera undervisningen:

- Ge alternativa möjligheter för eleverna vid t.ex. redovisningstillfällena. Det behöver inte endast vara skriftliga prov utan även muntliga förhör, redovisningar i form av utställningar, filmer, dramatiseringar m.m.
- Variera undervisningen för att tala till så många olika sinnen som möjligt.
- Det är bra att ge eleverna övningar som tränar deras förmåga att lagra information, då detta är en viktig del för att lyckas med skolarbetet.
- Träna eleverna på att ta emot information med ett sinne och redogöra via ett annat. T.ex. att läsa en bok och redogöra för den på ett annat, valfritt sätt.

Richardsson (1999) anser att ”alla har behov av undervisning men inte samma slags undervisning [...]” (s.44). Däremot poängterar Boström (1998) att på de flesta skolor världen över ges undervisning med metoder som förutsätter att alla lär på samma sätt.

Järbur (1993) påpekar att vi kräver att alla olika individer i nio år, ibland in på gymnasiet, ska på samma tid och på samma sätt lära sig samma saker, utan att de ser nytta och glädje med det. ”Vi får en skola full med förlorare” (s.10). Elever som är långsammare och ständigt miss-

lyckas och inte hänger med tröttnar snabbt, och slutar snart att ens försöka. De väljer oftast ett annat sätt att hävda sig på. De snabba får inte anstränga sig att pröva på och utveckla deras förmågor, menar Järbur.

Marton och Booth (2000) hävdar att "Läraren kan förmedla kunskap, men det är bara den lärande som kan bevara den och använda sig av den" (s.69). De menar även att "Människor upplever och betraktar omvärlden på olika sätt" (s.16).

2.3.5 IUP – Individuell utvecklingsplan

I skolverkets allmänna råd (2005) står det att den individuella utvecklingsplanen följer eleven och är ett praktiskt redskap för att stödja elevens fortsatta utveckling. Även för läraren är den ett underlag av planering till undervisningen. Den ska utgå från var eleven befinner sig och hjälpa eleven att nå sina mål mot de strävandemål som är formulerade i läroplanen och kursplanerna. Detta ska ske i samverkan med lärare och föräldrar. Målen som sätts upp ska både vara kunskapsmål och sociala mål och vara realistiska.

7 kap. 2 § grundskoleförordningen

Läraren skall fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin skall läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas (utvecklingssamtal). Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Utvecklingsplanen kan även innehålla överenskommelser mellan lärare, elev och vårdnadshavare. Informationen vid utvecklingssamtalet bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till målen i läroplanen och kursplanerna [...] (s.8).

Den individuella utvecklingsplanen följs upp och utvärderas under de återkommande utvecklingssamtalen.

Den individuella utvecklingsplanen är framåtsyftande och bör

- Ge eleven ökad kunskap om och inflytande över det egna lärandet och den egna utvecklingen
- Ge eleven ökad möjlighet att ta ansvar för och påverka sina studier
- Konkret beskriva vilka insatser som bör vidtas för att eleven ska utvecklas i riktning mot målen

- Stärka elevens och vårdnadshavarens delaktighet i den individuella planeringen
- Skapa kontinuitet vid byten av lärare, grupp och skola (s.13).

Skolverket menar med sina allmänna råd om den individuella utvecklingsplanen att:

Skolans uppgift är att skapa förutsättningar för att alla elever ska utvecklas i riktning mot de nationella målen. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin utveckling för att de utifrån sina förutsättningar skall kunna nå så långt som möjligt. Varje elevs utveckling och lärande ska stimuleras och stödjas med hjälp av återkommande utvecklingssamtal. Skolan har ansvar för att alla elever får en individuellt anpassad undervisning och att deras utveckling planeras och följs noga genom hela skoltiden (s.10).

Brodin och Lindstrand (2004) påpekar att föräldrarnas rättigheter är viktigt när det gäller uppfostringsmetoder. Med det anser de att lärare måste acceptera varje familjs olikheter och se varje familj som unik. För att föräldrar ska kunna vara med och påverka skolarbetet krävs det att de får ta del av information om vad som händer i skolan

2.3.6 Portfolio

Steinberg (2004) anser att idén om portfolio är mycket bra eftersom det är en metod där olika processer dokumenteras. Portfoliometoden kommer från nyzeeländska skolor och kom till Sverige genom Roger Ellmin.

Grundtanken är enkel - att dokumentera elevernas insatser över tid med hjälp av en "portfolio", eller mapp. Denna kan användas som underlag för utvecklingssamtal och för en del av lärarens bedömning av elevernas framsteg. Den kan också användas vid samtal med eleverna. Det är tillfredsställande för eleverna att få synliga bevis för hur de har utvecklats under flera år, eller bara det senaste året. Portfolio ska användas som ett verktyg för att få eleverna mer delaktiga i sin egen inlärningsprocess genom att de själva väljer och värderar sina insatser (s.163).

Steinberg (2004) menar att det är viktigt att portfolion inte används som en pärm där det bara samlas in dokument och annat eleverna har gjort och som inte används efter att det sparats där. Det är väsentligt att ha ett syfte till vad som sparas i portfolion och varför. "Helst ska elevens portfolio användas som en del i processpedagogiken" (s.163). Det är en viktig del i elevens utveckling att kunna gå tillbaka till portfolion för att själv se sin egen utveckling.

2.3.7 Skolmiljön

Lendahls och Runesson (1995) menar att det är av stor betydelse hur eleverna placeras i klassrummet eftersom klassrumsmiljön påverkar elevernas tänkande och språkutveckling. Det är även viktigt att placeringen uppmuntrar till spontana såväl som planerade samtal mellan elever. De anser även att diskussioner och argumentering eleverna emellan ska vara en betydelsefull del i undervisningen.

Järbur (1993) anser att det är eleven själv som lär sig inte läraren som lär eleven. Även om läraren gör allt, upptar inte eleven kunskapen om den inte är koncentrerad. Läraren har till uppgift att skapa förutsättningar för att eleven ska lära sig.

Sträng och Dimenäs (2000) poängterar att det finns en hel del att göra för att skolan skall bli den mötesplats där både barn och vuxna ska kunna växa. Om barn och ungdomar aktivt ska kunna tillägna sig kunskap, förutsätts en miljö och organisation som utvecklar elevers lärande. Med det menar de att om kunskap ska kunna utvecklas individuellt eller kollektivt krävs det att kunskapen upplevs som meningsfull, sker i meningsfulla läromiljöer och att elevernas erfarenheter och intressen återspeglas i skolans verksamhet. Skall detta ske måste de möten som sker mellan elev och innehåll uppmärksammas och mera ingående analyseras.

Boström (1998) anser att i en positiv, behaglig, kreativ och estetisk utformad miljö förbättras motivationen, idérikenheten och kreativiteten i prestationerna. ”För att skapa ett lärande klimat för alla elever bör vi som lärare våga vara flexibla vad beträffar metodik, ledarskap, arbetssätt och arbetsmiljö” (s.35).

2.4 Aktuell forskning

Skolverket publicerade 2006 aktuell forskning i form av studier som vi har tagit del av gällande olika läromedel och skillnaderna mellan pojkar och flickor i skolan. Vår studie utgår inte från genusperspektivet utan individen i sig.

2.4.1 Olika läromedel

Skolverket har i studien *Läromedlens roll i undervisningen*, konstaterat att det är viktigt av lärare att variera användningen av läromedel i undervisningen. I en intervju med Charlotte Samuelsson (2006), undervisningsråd på Skolverket framgår det att hon anser att lärare inte

kan använda sig enbart av ett enda material när de utgår ifrån kursplanen. I studien framgår det att många lärare tycker att det är en garanti att använda sig av den traditionella läroboken, för att eleverna i förhållande till målen lär sig ”rätt”. De lärare som ofta är med i diskussioner om innehållet i läro- och kursplaner använder sig utav fler olika läromedel än andra. Samuelsson anser att det är viktigt att anpassa läromedlen till elevers olika behov och förutsättningar. Samuelsson påpekar att det kan vara stora skillnader mellan ämnen. Exempelvis matematik och engelska är ämnen som är mer bundna till läroboken. De börjar traditionellt sätt på en nivå och därifrån byggs undervisningen vidare utifrån den. Engelsklärarna är dock kritiska mot att de använder sig av läroboken då det styrande med böckerna är att de ofta är årskursbaserade. Lärarna måste hinna med alla delarna från varje nivå, för att kunna gå vidare till nästa. I ämnen som exempelvis samhälle får eleverna ofta själv använda sig av läromedel som Internet, aktuella händelser, tidningar och skönlitteratur.

2.4.2 Genusperspektivet i skolan

Pojkar har sämre resultat i skolan än flickor. Detta beror bl.a. på senare mognad och en ”anti – plugg” kultur som råder för många pojkar. Detta har kommit fram efter en studie om könskillnader i skolan gjord av Lena Hammarberg (2006). Hon påpekar att skillnader mellan pojkar och flickor inte skiljer sig beroende på social eller etnisk bakgrund. Det är inte heller begränsat till några speciella skolor eller grupper av elever. Pojkars hjärnor utvecklas senare vilket påverkar deras koncentration och möjlighet till inläring. Deras attityd skiljer sig från flickors och för många pojkar är det inte tillräckligt tufft att plugga. Flickor har högre betyg än pojkar och de dominerar även i de klasser där extremt högpresterande elever samlas. Uppdelningen mellan hög- och lågpresterande elever drabbar särskilt de svaga eleverna. Detta leder till att pojkarna blir skolans förlorare och flickorna blir mer stressade. Flickor har allmänt bättre studieresultat i alla ämnen i skolan utom i idrott och hälsa. Hammarberg avslutar med att det är viktigt att skolan uppmuntrar pojkar till att ta mer ansvar och att de måste anstränga sig för att nå framgång.

2.5 Teoretiska utgångspunkter

Vår teoretiska utgångspunkt utgår från Piagets och Vygotskijs tankar om lärandet med fokus på eleven. Det finns såväl likheter som skillnader mellan de perspektiv som representeras av det kognitiva synsätt som den schweiziska forskaren Jean Piaget förespråkar och det sociokulturella perspektiv som förknippas med den ryska psykologen och pedagogen Lev Vygotskij.

2.5.1 Jean Piaget och det kognitiva perspektivet

Jean Piagets (1896-1980) teori utgår från det kognitiva, tankemässiga, perspektivet. Ett kognitivt synsätt menas att varje individ skapar sin egen syn på omvärlden. Detta varierar från individ till individ och därför måste lärare anpassa lärostoffet till varje individ. I den kognitiva pedagogiken är lärandet individuellt och sker i samspel med den fysiska omvärlden. Barnet utformar själv sina kunskaper utifrån det miljön erbjuder. ”Efterhand som vi gör nya erfarenheter utvecklar och förändrar vi våra kunskaper [...]” (s.278). Metakognition är lärandet om det egna lärandet. Att lära sig hur man lär och vad man lär. Lärandet sker alltid i samspel mellan individen och yttervärlden, som t.ex. andra personer eller massmedia (Imsen, 2006). Piaget menade att människan hela tiden anpassar sig till sin omgivning. Anpassningen kallar han för *adaption* vilket Piaget hävdar blir mer avancerad ju äldre människan blir. Genom att ta till nya erfarenheter och blanda dem med gammal kunskap, benämner Piaget det med *assimilation*. Med *ackommodation* menar Piaget att människans begrepp och kunskap förändras av nya erfarenheter (Levander, 2001). Han menade även att individen var i fokus och att de sedan skulle gå in på det sociala (Imsen, 2006). Piaget ansåg att läraren måste anpassa materialet efter eleven. Han delade upp människans utveckling i fyra stadier från 0-15 år. (Levander, 2001) Piaget anser att de vuxna efter 16 års ålder inte utvecklas utan skaffar sig istället kunskap och erfarenhet (Imsen, 2006). De stadierna eller de utvecklingsgångarna måste alla gå igenom. Han menar att utvecklingsgångarna är olika för varje människa. Stadierna kommer dock i följd och det är bara dumt att hoppa över eller skynda på utvecklingsstadier. I undervisningen är det inte normalt att en 5-åring ska föra matematiskt resonemang. Däremot hävdar Piaget att det är viktigt med bra teoretiskt underlag för de yngre skolbarnen. Även Vygotskij intresserade sig av Piagets teori om barns intellektuella utveckling. Dock motsäger sig Piagets teori Vygotskijs om barns språkutveckling. ”Enligt Piaget har barn i olika åldrar olika sätt att konstruera sin verklighet beroende på de förändringar som hjärnan genomgår under tillväxten. [...] Sättet att konstruera verkligheten består av mentala strukturer i utvecklingen” (s. 94).

Levander (2001) anser att de psykologer som har ett kognitivt perspektiv sätter människans tankar i centrum. Kognitiv är hur människan organiserar kunskap och bildar begrepp. Kognitivt perspektiv är inte hur människan känner utan istället hur människan tänker. Piaget menar att tonåringar tänker abstrakt, alltså de utgår ifrån situationer som är tänkta eller påhittade. Kognitivt perspektiv är också att lära sig nya saker och människans förmåga att minnas. Mäniskor ser saker på olika sätt och kan uppfatta verkligheten varierande, de påverkas av upp-

växtmiljön. Först uppfattar människan nya situationer utifrån tidigare erfarenheter och inlärningar. Känslan kommer efter tanken påstår de kognitiva psykologerna (Levander, 2001).

Egidius (2002) skriver att Piaget träffade Alfred Binet i Paris, som var grundare av intelligestestet som utgjorde en mall för andra test. I samarbete med Binet började Piaget intressera sig för barns tankeverksamhet. I motsats till Binet brydde sig inte Piaget om barns tänkande var fel eller rätt. Binet ägnade sig av mätningar av intelligens styrka. Piaget blev uppmuntrad "[...] att studera det intelligentas tänkandets uppkomstmekanismer i barns psykiska utveckling" (s. 95). Piagets tankar var dock dolda fram till 1950-talet, då behaviorismen styrde pedagogiken. I slutet av 1960-talet befann sig pedagogiken i kris.

[...] studentupplopp och snabbrevision av kursplaner och läroböcker, experiment med nya undervisnings- och arbetsformer, förändringar i administrativa rutiner och hierarkiska maktstrukturer. [...] Hans teorier ledde emellertid till revolutionära konvulsioner i pedagogisk teoribildning, till lovande utveckling av undervisning och utbildning men också till alla möjliga missuppfattningar och feltolkningar (Egidius, 2002, s.96).

Piaget hävdar att tänkandet är en handling som fungerar ihop med de lagar i den natur som vi lever i. Han menar att det även är "[...] tydliga likheter mellan biologiska, mentala, fysiska och logisk-matematiska system och funktioner" (Egidius, 2002, s.99).

2.5.2 Lev Vygotskij och det sociokulturella perspektivet

Lev Vygotskijs (1896-1934) teori har sin utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet som menar att lärandet sker i samspel med andra. Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2000) anser att genom att barn samspekar med andra tar de till sig sätt att tänka, tala och utföra handlingar. Den som är mer kunnig i samspelet hjälper den som är mindre kunnig. Genom att vara med andra barn kan barn imitera av varandra och lära sig av de barn som kan mer inom det aktuella området. Individens styr själv imitationen, det är ett tecken på att en utvecklingsprocess är på gång. De har skrivit ett citat från Säljö att "Inledningsvis är den lärande beroende av stöd och handledning från den mer kunnige personen, men efterhand övertar hon eller han ett allt större ansvar för handlingen och kan så småningom hantera tankegångar eller den fysiska praktiken" (s.30). Samspelet mellan individ och kollektiv är det centrala där kommunikationen är i fokus för lärandet. Människan kommunicerar med språket och uttrycker sig på olika sätt. Det talade språket används i ett kollektiv och utifrån det lär vi oss hur vi ska få kunskaper och världen. Lärandet är en process där den lärande blir delaktig i en kultur

med fokus på det sociala sammanhanget. Kunskap ses som en grups aktivitet där lärandet engagerar hela personen. ”Skolan kan ses som ett samhälle där man lär sig lära” (s.30). Detta kan utvecklas genom ett givande och tagande mellan lärande och elev samt samverkan mellan eleverna. Eleverna kan arbeta efter sina intressen och behov i grupper där de får berätta om sitt kunnande för andra och bli ifrågasatta. För en fungerande verksamhet av detta slag krävs det att det finns både gemensamt och individuellt ansvarstagande. Alla elever och lärare är olika och har olika mycket kunskaper av olika slag. Därför är det viktigt att samspeja med varandra för att genom detta skapa sig ny kunskap som tidigare inte fanns. Det är även viktigt att inte se ner på någons kunskap utan ta alla på allvar. Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2000) har även skrivit om Brown (1993) där han menar att ”I klassrummet skall det finnas en klar struktur och organisation, där man ofta arbetar i olika grupper vid datorn eller med andra media och i interaktion med läraren. Allt detta skapar enligt författarna en lärandesituation där barn kan lära att lära” (s.31).

Vygotskij ansåg även att om barnet föds in i en redan existerad kultur och lär sig genom lek, utbildning och arbete. Människan kan ingripa i sitt eget och andras liv och påverka sin egen framtid. Elevens mentala utveckling börjar i leken. Lekens motsvarighet i skolan är undervisning. Undervisning ska resultera i kunskap som har betydelse för framtiden. Vygotskijs metod syftar till att pedagogen ska vägleda eleven under skoltiden. Lärandet äger rum i den proximala utvecklingszonen vilket innebär att ett barn, med hjälp av en vuxen eller ett mer erfaret barn, kan utföra saker som barnet annars inte skulle ha klara (Stensmo, 2004). Han menade att det är språket som är grundläggande och det sker i samspel, en dialektik med andra (Egidius, 2005).

Vygotskijs ansåg att:

I en skolklass finns en variation mellan elevernas potentiella och proximala utvecklingszoner. Undervisningen (instruktioner) måste därför anpassas *individuellt* till varje elevs mentala utvecklingsnivå. Verksamheten i klassrummet är *social* så tillvida att eleverna lär av varandra (Stensmo, 2004, s.165).

2.6 Problemprecisering

Syftet med vår studie är att undersöka och beskriva vilka strategier lärare använder för att utmana elevens lärande. Vi har med hjälp av litteratur, styrdokument, forskning samt vår teoretisk utgångspunkt kommit fram till följande frågeställningar:

- Vilka förhållningssätt använder lärare i undervisningen med fokus på eleven?
- På vilka sätt påverkar den individuella utvecklingsplanen (IUP:n) undervisningen i skolan?
- Hur förhåller sig lärare för att möta individen som en del av ett kollektiv?

3 Empiri

Detta kapitel handlar om hur studien har utförts. Under det första avsnittet 3.1 beskrivs vilken metod som använts i studien. Under nästa avsnitt 3.2 beskrivs det empiriska material i form av intervjuer. Under avsnittet 3.3 redogörs det för hur det empiriska materialet är upplagt. I avsnittet 3.4 diskuteras den valda metoden. Avslutningsvis handlar avsnitt 3.5 om de etiska övervägande som forskare måste anpassa sig efter.

3.1 Metodbeskrivning

Studien bygger på kvalitativa data för att det harmonierar med studiens innehåll. Vi valde bort att använda oss av kvantitativa data, då det baseras mer på enkätfrågor och utgör en större men begränsad studie. Denscombe (2000) anser att: ”Kvalitativa data kan erhållas med hjälp av en mängd olika forskningsmetoder [...] och kan ha många olika former: fältanteckningar, intervjuutskrifter, texter etc.” (s.245). Denscombe tar upp i sin bok om Glaser och Strauss’s Grounded theory, som handlar om kvalitativ forskning där utgångspunkten på kvalitativ data är att använda sig av empirisk fältforskning. Utifrån den baserar forskaren sin analys, inriktar sig på begränsningar och inte på att undersöka stora teorier. Det är tillvägagångssättet av insamling av data till kvalitativ forskning som utgör kärnpunkten. Denscombe hävdar att kvalitativ data är en produkt av en tolkningsprocess, där data produceras medan data tolkas och används av forskaren. Forskarens ”jag” utgör oundvikligen en viktig del i analysen för det är forskarens tolkning som utgör resultatet av data. När forskaren går igenom primärmaterialet, är det bra att ha en bit av marginalen på pappret där den kan anteckna exempelvis kommentarer och reflexioner medan data analyseras. Forskaren kan på så sätt få nya insikter och data kan tolkas på nya sätt. Minnesanteckningar i marginalen under forskningsprocessen fungerar som påminnelse och även som loggbok över tankeutvecklingen. När forskaren går igenom data ska han eller hon försöka identifiera mönster, skillnader, återkommande teori och kopplingar mellan de olika kategorierna som kommer fram. För att bättra på tolkningen som forskaren arbetat fram bör analysen upprepas ett flertal gånger påpekar Denscombe. Skulle andra forskares resultat av samma ”objekt” sett ut på andra sätt, eller skulle deras undersökning få andra slutsatser? Det är svårt att säga, då det är ”jaget” som är en del av verktyget i undersökningen.

Information och utgångspunkter som:

- forskningens mål och grundläggande premisser (syfte, teori);
- hur forskningen genomfördes;
- det viktigaste i denna kontext: *resonemangen bakom de beslut som fattades* (t.ex. när det gäller urval) (s.250).

Om en andra forskare skulle följa samma utgångspunkter är det möjligt att se hur de forskare skulle ha uppnått liknande resultat.

Denscombe (2000) anser att forskare måste närma sig ämnet med öppet sinne, då forskaren ger sig ut på en ”upptäcktsresa”, och inte ska ha egna idéer eller teorier som styr undersökningen. Forskaren har naturligtvis ett perspektiv om ämnet, men bör studera ämnet utan några förutfattade föreställningar. Fördelen med kvalitativ analys är att forskningen är förankrad i verkligheten. Datamaterialet är detaljerat och begränsat. Eftersom analysen bygger på forskarens tolkning så tillåter kvalitativ analys, mer än en förklaring i resultatet. Nackdelen är att kvalitativ data bygger på forskarens jag, där forskarens egen identitet, bakgrund kan spela roll i analysen av data.

Trost (2005) poängterar att det är tre steg i arbetet med kvalitativ data. Första steget är att samla in data, andra steget är att analysera det forskaren samlat in. Det sista och tredje steget är att tolka sina data med hjälp av den litteraturen forskaren har. När data är färdiganalyserat ska det få läsaren att vilja fortsätta vidare, i studien. Analysen ska vara levande och det ska löpa en röd tråd genom hela arbetet, så att läsaren ska kunna följa den röda tråden från planering till färdig studie.

3.2 Intervjuer

Vår studie bygger på intervjuer av lärare ute på fältet för att få en inblick i deras syn på individualisering. Trost (2005) påpekar att det finns risker att studien kan bli enformig. Därför vill man inom kvalitativa intervjuer få variation i urvalet av de intervjuade. Det är bra att i urvalet få med olika karaktärer när det gäller kön och ålder. För att utöka studien har vi intervjuat sju olika lärare, som passade denna studiens omfattning gällande tid och kvalitet. Vi valde bort att intervjua eleverna eftersom detta arbete fokuseras på lärarnas tillvägagångssätt för att möta den enskilda individen. För oss har inte åldern på de intervjuade lärarnas klasser någon bety-

delse eftersom vi anser att alla lärare på grundskolan följer samma läroplan och därför ska utgå från denna. De frågor vi har ställt har sin utgångspunkt just från bl.a. läroplanen (Lpo94).

Denscombe (2000) menar att värdet med intervjuer är att man får viktig information av någon ute på fältet som är i en speciell position och kan ge oss information som vi saknar. Vi använde oss av personliga intervjuer, som innebär ett möte mellan en forskare och en informant. I vårt fall var vi två forskare. Fördelen med denna sortens intervju är att de uttryck och synpunkter som ges härstammar från en källa: den intervjuade. Denscombe (2000) beskriver tre olika typer av forskningsintervjuer i sin bok *Forskningshandboken*: Strukturerade intervjuer, semistrukturerade intervjuer samt ostrukturerade intervjuer. Patel och Davidson (2003) menar att de strukturerade frågorna är stängda, där den intervjuade inte har mer alternativ än att svara ja eller nej, ofta eller sällan. Både Trost, Patel och Davidson påpekar att forskaren ska tänka på hur frågorna ska ställas innan intervjun görs. Vi valde att använda den semistrukturerade intervjutypen där vi var flexibla gällande frågornas ordningsföljd samt att den intervjuade fick utveckla sina svar och tala mer utförligt om en fråga. Trost (2005) poängterar: "Ett gått råd: Avbryt aldrig den du intervjuar, ej heller i detta sammanhang. Låt henne eller honom ta sina pauser utan dina avbrott. Ha tålamod och vänta" (s. 65). Han menar även att det är bra att kunna sätta sig in i den intervjuades tankar och visa empati, för att förstå hur denna tänker. Däremot är det inte alltid lätt att visa sympati då man inte håller med och meningarna är delade.

3.3 Genomförande och uppläggning

Liksom det Patel och Davidson (2003) anser gjorde vi förberedelser inför intervjun. Vi såg till att inte ha för många eller för få frågor samt att de var formulerade på ett sätt som inte ledde till någon missuppfattning.

Vi tog del av Widerbergs (2002) antydande om att det är viktigt att ta hänsyn till intervjuarens önskemål gällande var de vill bli intervjuade. De intervjuer vi gjorde var antingen i lärarnas "egna" klassrum, ett mindre grupprum eller i ett rum anslutet till lärarrummet. Widerberg menar även liksom Trost (2005) att miljön under en intervju ska vara så trygg och ostörd som möjligt.

Vi använde oss av bandspelare då vi liksom Trost, Patel och Davidson (2003) anser att fördelen med att använda den är att efter intervjun kunde vi lyssna och föra över talet ordagrant till en text. Nackdelen var att det tog tid att lyssna igenom banden, som vi även fick spola tillbaks många gånger. Vi tog även hänsyn till att den intervjuade gick med på att det användes bandspelare under intervjun. Ett nej är ett nej.

3.4 Metoddiskussion

Genom den metodlitteratur vi tagit del av fann vi den kvalitativa forskningsmetoden som relevant för vår studie. Enligt Denscombe (2000) erhålls kvalitativ data genom bl.a. intervjuer. Vi valde bort kvantitativa data som baseras på enkätfrågor och som inte stämmer överens med vår studie. Vi valde intervjuformen som enligt Denscombe är mer verklighetsbaserad än enkäter då med intervjun kan få en djupare insikt av den deltagandes svar.

Enligt Denscombe ska man som forskare inte ha egna idéer eller teorier som styr undersökningen. Därför valde vi den semistrukturerade intervjun där vi var flexibla genom frågornas ordningsföljd samt att den intervjuade fick utveckla sina svar och tala mer utförligt om en fråga. Vi avbröt heller aldrig den intervjuade, utan gav den tid till att tänka som stämmer överens med vad Trost (2005) anser.

I enlighet med Patel och Davidsson (2003) förberedde vi intervjufrågorna så att de inte blev för stora eller för många för att underlätta för de intervjuade.

Vi hade en bandspelare som redskap för att inhämta de deltagandes svar. Vi anser, liksom Trost (2005), Patel och Davidsson (2003) att det är till en fördel att använda en bandspelare eftersom vi efter intervjun kunde lyssna på bandet och föra över det i texten. Vi missade inga detaljer som är lätt annars. Nackdelen var dock att det tog lång tid för oss att lyssna av banden eftersom vi fick spola tillbaka många gånger.

3.5 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) har gett ut forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning. Forskaren har en yrkesetik att ta hänsyn till för att forskning ska bedrivas på rätt sätt och därför har två krav satts upp:

Individskyddskravet innebär ett skydd för samhällets medlemmar mot olämplig insyn på t.ex. deras livsförhållande. Individen får inte heller utsättas för någon form av skada eller kränkning. *Forskningskravet*, innebär att forskning med hög kvalitet utövas och att relevanta frågor tas upp.

De forskningsetiska principerna i det följande har till syfte att ge normer för förhållandet mellan forskare och undersökningsdeltagare/uppgiftslämnare så att vid konflikt en god avvägning kan ske mellan forskningskravet och individskyddskravet (s.6).

Individskyddskravet är indelat i fyra huvudkrav som vi har tagit del av:

Informationskravet: Vi informerade de intervjuade om vad syftet med vår forskning är och vad de intervjuade har för uppgift och villkor under projektets gång. Det framgick även att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas så fort den intervjuade krävde det. Vi tydliggjorde även att de insamlade uppgifterna inte kommer att användas i annat syfte än till forskningen.

Samtyckeskravet: Det framgick att deltagandet i undersökningen var frivillig och vi gavs samtycke från deltagarna.

Konfidentialitetskravet: Alla uppgifter som vi samlade in från de deltagande ska hållas hemligt och förvaras så att ingen obehörig kan ta del av dem. Även Trost (2005) påpekar att de personer som intervjuas skall hållas anonyma för läsare, även materialet intervjuaren får skall hållas konfidentalt, så inget material skall kunnas kopplas till den intervjuade.

Alla uppgifter om identifierbara personer skall antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda människor ej kan identifieras av utomstående. I synnerhet gäller detta uppgifter som kan uppfattas vara etiskt känsliga. Detta innebär att det skall vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna (s.12).

Vi är medvetna om att en text eller citat inte är så pass detaljerad att en obehörig kan identifiera den med en individ.

Nyttjandekravet: de insamlade uppgifterna får inte användas inom något annat bruk än forskning. Däremot får uppgifternas ges bort eller utlånas till andra forskare som tagit del av yrkesetiken.

Trost (2005) anser att före en intervju ska intervjuaren upplysa om tystnadsplikt. Personerna ska vara samförstådda med att tystnadsplikt gäller.

4 Genomgång av primärmaterial

I detta kapitel analyseras och delas vårt insamlade material upp i tre olika avsnitt där vi tydliggör de intervjuades svar. Under de två första avsnitten har vi ytterligare delat in det i underkategorier.

4.1 Lärares förhållningssätt

Av det insamlade materialet har det gjorts fyra underkategorier utifrån avsnittet *lärares förhållningssätt*. Inledningsvis tas det upp om lärarnas olika strategier för att möta den enskilda individen i undervisningen samt olika material som finns. Avslutningsvis under detta avsnitt tas det upp om hur lärarna följer upp och utvärderar skolarbetet för att veta vad eleverna har lärt sig och även om lärarnas förhållningssätt.

4.1.1 Lärarens strategi

Det finns olika metoder för att möta den enskilda individen i undervisningen. Generellt menar lärarna att de individanpassar undervisningen genom att utgå från kursplansmålen och egna mål som varje individ sätter upp tillsammans med dem. En lärare sätter upp mål som alla elever ska nå och de som når dem får nya mål med högre svårighetsgrad. Därigenom utmanas de starka eleverna. När en annan lärare individanpassar börjar hon inte med varje elev utan kollar hur basen ser ut och vilka mål det är de ska ha uppnått. ”Därifrån bryter jag ner det till varje enskild individ och låter dem uppnå målen på olika sätt.”

Det är även viktigt att lära känna sina elever för att veta vart var och en ligger i sin kunskapsutveckling. Utifrån det anser de flesta lärarna att man kan kräva olika mycket från eleverna.

Efter att jag har haft mina elever under en längre period känner jag de mycket bra och från en elev som jag vet kan prestera bra tar jag inte emot en text som ser halvdan ut medan en annan elev mycket väl kan lämna in en liknande text och bli godkänd.

Generellt menar lärarna att alla elever är olika och därför lär på olika sätt. Några lärare anser att det är deras uppgift som lärare att lära eleverna hur de lär medan en lärare menar att det är viktigt att man accepterar elevernas olikheter och tar hänsyn till det.

Man måste acceptera det eleverna gör och inte likrikta deras arbete utan ta hänsyn till var de befinner sig annars tror jag att eleverna blir osäkra. Det måste även bli ett sammanhang för eleverna för att de ska förstå.

I en individanpassad undervisning låter en lärare eleverna vara med och planera.

När ett nytt ämnesområde introduceras är eleverna med och planerar genom en mindmap, där deras tankar och intresse tas upp och utifrån det jobbar de sedan vidare. De får även veta hur lång tid de har till förfogande och utifrån den tidsplaneringen kunna planera över sin egen tid. Eleverna erbjuds även ett smörgåsbord av material så att alla kan hitta något att arbeta med som passar dem. Eleverna erbjuds även att stanna och ha läxhjälp efter skolan.

En annan lärare tycker det är viktigt att eleverna har en möjlighet till att välja och planerar därför lektionerna i två steg.

Nu har vi t.ex. ett projekt om killar och tjejer i svenskan där de får välja ett teater/pjäs-ben eller ett läsa/skriva-ben. De får välja efter sina egna intressen och behov. Jag tror dock att eleverna väljer det de redan är bra på och inte det som de kanske behöver mer övning i.

En lärare delar även upp klassen för sig själv i t.ex. tre olika kategorier, där en innehåller de som kan ta emot någonting muntligt och inte är så duktiga på att skriva. En kategori innehåller de som är tvärtom och en de som är i mitten. Genom detta anses läraren att "det är lättare att hinna ge varje individ det stöd och den hjälp den behöver". Läraren varierar undervisningen så att de tre kategorierna blir bemötta utefter sina intressen, behov och förutsättningar.

Några lärare menar att det är svårt att individanpassa med de stora klasser som man ofta har. En lärare påpekar "det finns inte någon tid till varje elev och att göra enskilda arbeten till var och en". En annan lärare tycker att:

Det är ett stort problem med att individanpassa då eleverna ska ha nått upp till samma nivå när de kommer till femman i och med de nationella proven. Det är dock inte några superhöga krav på proven men där är ändå vissa elever som kan känna att de får problem.

Vissa lärare går igenom, rättar och diskuterar varje arbete med varje enskild individ, som enligt dem också gör arbetet direkt individanpassat. De varvar metoder, tränar olika moment som t.ex. stödord, datorhantering, faktasamling, brainstorm, redovisningsmetoder, tidsaspek-

ter, mindmap, layout osv. Arbetet är problemlösningsinriktat. Detta innebär att varje elev löser problem på olika sätt, som enligt lärarna följer en naturlig individanpassning. Många lärare arbetar också målmedvetet med eleverna för att de ska bli medvetna om sina olika inlärningsstilar, vad som passar bäst och hur de kan tillvarata varandras olikheter/likheter. ”I min klass får eleverna arbeta med de IUP-mål de har satt upp under schemalagd tid då det är enskilt arbete. De har ca 2-4 sådana lektioner i veckan.” En annan lärare menar däremot att många elever klarar av en gemensam undervisning och arbetar istället på det sättet.

4.1.2 Lärares val av material

Lärare ger uttryck för att det är viktigt att de använder ett skiftande utbud av material så att varje elev hittar något som passar dem. De flesta lärarna anser att detta är en viktig del i undervisningen. I en lärares klass har de mycket individanpassat material. I matte har de ett individanpassat material, mattestegen, där de först gör ett förtest och sen hoppar in på den nivån som de befinner sig på. ”Jag tycker att det är ett ganska bra material, speciellt för de lite starkare eleverna eftersom det utmanar dem mycket.”

För de svagare eleverna som har lite svårare för matte finns ett annat material som lärarna tycker passar dem bättre. Det är Matteborgen där de får träna varje steg lite längre tid, så de befäster kunskapen bättre innan de går vidare. När det gäller svenskan och läsningen är det ganska enkelt för dem för tillfället för de är med i ett läsprojekt. Där är böcker utplockade för klassens årskurs där innehållet passar bra mognadsmässigt och med en stor spridning innehållsmässigt.

Jag tycker att det har fallit väldigt väl ut, då eleverna har läst mellan 10-15 böcker var nu under höstterminen. Alla elever tycker att det är jättekul även de eleverna som har hatat att läsa. De hittar böcker som passar dem.

En lärare berättar att de har en bok som heter ”Boken om svenska” där de tränar grammatik. Den har de valt att inte använda till dem som har svårt med läsförståelse. Den tiden som de har för att träna på det svenska språket tränar de istället på läsförståelse i en annan bok. Samma lärare berättar även att i NO/SO läser eleverna en text, stryker under, skriver stödord, gör en mindmap och gör en egen text av det på sin nivå. De har olika böcker som eleverna kan plocka ur. ”De duktiga kanske använder mer än ett material för att sammanställa sin text medan de svagare får en enkel text som de kan göra en egen text av.”

4.1.3 Lärares förhållningssätt gällande uppföljning och utvärdering

Några lärare menar att genom att följa upp de uppsatta målen, både de egna, kursplansmålen samt IUP - målen, är det lätt för både lärare och elever att se om de har uppnått dem. Många lärare sparar även elevernas arbeten och annat som de har åstadkommit i en portfolio. På så sätt är det lätt för det enskilda barnet att själv se att det faktiskt utvecklats "sen sist" och lärt sig något. En lärare anser även att man får en insikt i vad eleverna lärt sig genom att de får redovisa för vad de arbetat med. Denna lärare anser även liksom ett fåtal andra lärare att man ser det genom att låta eleverna göra ett prov. Generellt menar lärarna att det är bra om eleverna får utvärdera sitt skolarbete för att med hjälp av deras svar veta vad och hur de lär sig. En lärare påpekar även att repetitioner och diskussioner och även att eleverna får förklara hur de tänker är en bra hjälp. En annan lärare brukar ställa följdfrågor till sina elever för att få veta vad de lärt sig och anser även på samma sätt som en annan lärare, att det är viktigt att få in det eleverna lärt sig i naturliga sammanhang. En lärare menar att det är viktigt att acceptera det eleverna gör utifrån deras nivå och inte ha någon förutfattad bild om hur det ska se ut eller bli.

Om man accepterar eleverna tror jag att man ser vad de har lärt sig och kan hjälpa dem utvecklas. Jag går även runt i klassrummet och pratar med eleverna. Jag försöker samla liknande elever vid samma bord för att kunna hjälpa dem samtidigt. Då får jag även en inblick om vilken kunskap de har befäst, genom att höra deras samtal. Jag brukar även samla deras kommentarer och frågor som jag sedan går igenom och behandlar för en djupare förståelse om eleverna.

En lärare använder följdfrågor för att ta reda på vad eleverna har lärt sig. Läraren säger:

Vi kan få in det i andra situationer som t.ex. i SO där vi håller på intensivt med Europa nu. Om jag ser någonting som handlar om Europa när vi t.ex. är ute på rast, så kan vi knyta an till sådant vi gått igenom tidigare. Då kan man ju se om de har snappat upp någonting och då kan vi ha en diskussion om det.

En lärare tycker dock att det inte finns tid för uppföljning och tycker därför det är svårt. Samma lärare tror det skulle behövas mer uppföljning för att veta om eleverna kan lika mycket om en sak efter en vecka, månad osv.

4.1.4 Lärarens förhållningssätt med fokus på eleven

Som lärare kan man förhålla sig på många olika sätt gentemot eleverna men hur kan vi lärare bli medvetna om att vi bemöter alla elever och inte endast ett fåtal? Generellt menar lärarna

att det är beroende på antal elever i klassen och att det är svårt med ett stort antal elever i klassen. En lärare menar att det inte finns någon medveten strategi för att kunna bemöta alla elever under samma dag. En annan lärare menar att ”Johanna såg jag, hon hade en rosa tröja på sig, men hade jag koll på hur hon egentligen mådde?”

En lärare berättar att hon har hjälp av sin kollega som också rör sig i klassrummet, med att hinna se och prata med eleverna varje dag. ”Vi har ett oerhört stöd av varandra i hur man möter eleven och hur man ser på det.”

Ett sätt att bemöta eleverna är att ta dem i hand varje morgon när de går in i klassrummet och på eftermiddagen när de slutar. På det sättet möter många lärare sina elever. Då hinner de även utbyta ett par ord med varje elev och fått en vetskap om att de uppmärksammat varje elev under ett par sekunder. En lärare brukar befinna sig i klassrummet ungefär 20 minuter innan lektionen börjar, då eleverna kan droppa in i klassrummet en efter en. Där brukar de sitta och rita, lyssna på musik och samtala med varandra om lite av varje, ifall det är något speciellt som hänt eller om något kommer att hända. När alla elever kommit samlas vi och säger godmorgon sen kan lektionen börja.

Jag kan inte exakt säga om jag vet att jag bemött alla elever under en dag, men jag hoppas att jag gjort det. Jag tror dock att jag ser eleverna under samma dag på ett socialt plan. Att jag gör det på ett pedagogiskt plan, där jag måste utgå ifrån läroplanen, där det krävs mycket erfarenhet och tänkande, kan jag inte tänka mig att jag hinner bemöta alla elever.

En lärare anser att det är en mental träning att bemöta alla elever under en dag och veta att man gjort det. Några lärare försöker röra sig jämt runt i klassrummet. Om man som lärare vet att vissa elever är väldigt anonyma, och tysta av sig är ögonkontakt också väldigt viktigt att ge eleverna, då de känner att de har blivit sedda menar några lärare. En lärare hävdar att eftersom hon känner sina elever så vet hon vilka elever som hon behöver bemöta mer eller mindre i de olika ämnena, beroende på vilken hjälp de behöver. ”Vissa elever måste jag vara säker på att jag har bemött varje dag, medan andra elever tar för sig själv, och de behöver inte bli bemötta på samma vis.”

Generellt i lärarnas klasser skriver eleverna dagbok. Eleverna har en viss tid att skriva i sina böcker på fredagarna om hur veckan har varit och hur de har mått, där sedan lärarna läser vad de skrivit och om det är något speciellt som har hänt och som måste tas upp. En lärare ser det

som en utvärdering av veckan och menar på att om hon inte sett dem under dagen så ser hon dem i dagboken. Eleverna skriver om deras arbetsinsatser, klimat i och utanför skolan och andra saker som de vill framföra till läraren, men kanske inte vill berätta högt i klassen.

4.2 IUP – Individuell utvecklingsplan

Generellt följer alla skolor som de intervjuade lärarna arbetar på en individuell utvecklingsplan, IUP. På en skola där ett fåtal av lärarna arbetar finns det en IUP som är under omarbeting. ”Just nu arbetar vi mycket med att få samma syn på hur vi ska använda IUP och vikten av att ha en gemensam terminologi.” En annan lärare berättar att lärarna på hans skola diskuterar om hur mycket som ska skrivas i IUP:n med tanke på att det är en offentlig handling. Några lärare anser att IUP:n ska vara som ett stöd i undervisningen. Den ska vara enkel, social och framtidssträvande.

En lärare berättar att: ”Varje barn har en egen IUP, men den är ännu inte gemensam över alla åldersgrupper på vår skola”. En annan lärare förklarar att: ”I vår gemensamma IUP på skolan finns målen som eleverna ska nå. Jag försöker förenkla den tillsammans med mina elever i min klass så att de förstår den lättare.” Samma lärare hävdar att den ändå bygger på den gemensamma planen de har på skolan. En lärare förklarar att:

Från åk 1 har eleverna fått utvecklingsmål, där de sätter upp uppnående mål. Läroplanen är som grund för detta. Jag tror IUP:n passar de äldre barnen lite mer eftersom de är läskunniga och förstår vad vi är ute efter.

I en lärares klass utgör IUP:n en grund för vad eleverna arbetar med under eget val. I klassen har de två till fyra lektioner utlagda per vecka då de arbetar enskilt med sina mål.

4.2.1 Utvecklingssamtal och utvärdering

IUP:n presenteras tillsammans mellan lärare, elever och föräldrar. En lärare berättar att den bygger på en portfolio, en dokumentation av vad eleverna gjort. IUP:n är till för att göra både elever och föräldrar medvetna om var eleven befinner sig i sin utveckling. Generellt bland lärarna skickar de hem en lapp innan utvecklingssamtalen där eleverna, tillsammans med föräldrarna, får fylla i vad de anser att de är bra på samt vad de vill bli bättre på. Under utvecklingssamtalen bestäms det hur man ska uppnå målen och vem som ska göra vad. Under nästa utvecklingssamtal går den igenom för att se hur det har gått och om eleverna börjar närma sig

sina mål. Här utvärderas även både lärarens, elevens och föräldrarnas arbete för att hjälpa eleven att nå sina mål.

En lärare säger att det är eleverna i samspel med föräldrar och lärare som sätter sina mål som måste vara realistiska. En annan lärare säger att hon tycker att det finns mål som hon vill att alla ska lära sig, men också att var och en ska sätta upp sina egna.

Under utvecklingssamtalet brukar eleverna vara väldigt duktiga på att inse själv vilka mål de behöver jobba med. Jag brukar ha förberett mål som jag tycker är passande för eleven till utvecklingssamtalet. Dyker det upp fler mål från eleven eller föräldrarna som jag tycker är rimliga och mätbara så ser jag det som en fördel att lägga till dem eftersom de kommer från eleven.

”Det är inte bara i matte och svenska eleverna kan sätta mål utan de kan även sätta sociala mål som att lära sig sitta stilla under samlingen eller att inte prata rakt ut.”

En lärare menar att det är lättare för äldre barn att använda sig av IUP:n eftersom de har lättare för att uttrycka sig under utvecklingssamtalen.

En lärare berättar att när de har utvecklingssamtal tar de fram IUP pärmen. De går igenom vad eleven gjort och utvärderar det och fortsätter sedan med samma mål om det inte uppnåtts eller lägger till nya mål. De målen arbetar de sedan vidare med tills nästa utvecklingssamtal då de utvärderas igen. En annan lärare berättar att de utvärderar målen under utvecklingssamtalen, men att de även har en skoldagbok med en ruta som heter veckans mål. Där väljer eleverna ut ett av sina mål ifrån IUP:n som de skriver in i den rutan och jobbar med under en vecka eller längre. De utvärderar veckans mål beroende på hur långt de har kommit med sitt mål. ”Tanken är inte att målen ska nås upp under en vecka utan under en längre period.”

4.3 Kollektivet

Gruppen möter man i den gemensamma klasskultur som finns, säger en lärare och hävdar att det är viktigt med bra stämning i klassen, där gruppen skapar en norm som gäller för alla. Samma lärare menar att det inom gruppen ska ges utrymme för var och en. En annan lärare anser även att det är viktigt med en bra stämning i klassen, speciellt om man ska arbeta med en acceptabel individanpassning i klassrumsituationen så måste gruppen fungera som kollekt-

tiv, med hänsyn och tillit till varandra. ”Eftersom personaltätheten ofta är begränsad måste gruppen i övrigt tillåta lärare och elev få arbeta i lugn och ro.”

Att möta gruppen handlar om att arbetslaget planerar tillsammans om vad kollektivet ska lära sig. Sedan bryter man ner det till sin klass och därefter till varje elev. Eleverna får vara med och planera undervisningen. Kollektivet är en samling, där man har diskussioner i form av klassråd och där de tar upp saker som har hänt, menar en lärare.

Vi har samling flera gånger om dagen där eleverna diskuterar med varandra. Det gäller att få med de tysta eleverna i diskussionerna men de kan säga pass om de inte vet vad de ska säga för det är ingen som tvingas till att prata om de inte vill.

En annan lärare arbetar på många olika sätt för att bemöta barnens roll som en del av ett kollektiv.

Jag arbetar medvetet med många olika sorters teamwork, då betoningen ligger på SAM-arbete, inte GRUPP-arbete – många grupparbeten utan något som helst samarbete sker ofta, tyvärr. Jag arbetar också med metoder som kompissamtal, konflikthantering, rollspel, EQ-övningar mm.

5 Diskussion

Det övergripande syftet med undersökningen är att komma fram till lärares olika tillvägagångssätt att anpassa undervisningen till varje enskild individs behov. Detta har vi kommit fram till genom litteratur samt från intervjuer av sju olika lärare. Under detta kapitel diskuterar vi resultatet av den genomförda studien och speglar det mot de teoretiska utgångspunkterna.

5.1 Variation utifrån elevers olikheter

Genom intervjuerna har vi fått fram att lärarna använder sig av olika metoder för att möta den enskilda individen i undervisningen. Lärarna menar att en förutsättning är att lära känna sina elever för att veta vart var och en ligger i sin kunskapsutveckling. Utifrån det anser de flesta lärarna att man kan kräva olika mycket från sina elever. Vi kan se en parallell mellan en lärares tankar och Brodin och Lindstrands (2004) som anser att det är vår uppgift som pedagoger att se varje enskild individ för att få alla barn att passa in i skolvärlden. Läraren påpekar att hon känner sina elever mycket bra och från en elev som hon vet kan prestera bra tar hon inte emot en text som ser halvdan ut medan en annan elev mycket väl kan lämna in en liknande text och bli godkänd. Av den litteratur vi tagit del av anser många författare att undervisningen måste anpassas efter elevers olikheter som skiftar efter vad de tidigare upplevt i livet samt deras olika inlärningsstilar. Det framgår genom såväl författarna som lärarna att man måste se elevers olikheter för att kunna individanpassa. I Lpo94 står det att undervisningen ska anpassas till varje enskild individs förutsättningar och behov. Här ser vi att lärarna generellt menar att det är viktigt att de accepterar elevernas olikheter och tar hänsyn till det. En lärare menar att det är viktigt att acceptera det eleverna gör utifrån deras nivå och inte ha någon förutfattad bild om hur det ska se ut eller bli. Boström (1998), Steinberg (2004) samt Carlgren och Marton (2002) skriver alla om elevers olika inlärningsstilar. Det finns många olika faktorer som påverkar hur elever lär sig. Vissa föredrar att arbeta enskilt, sittandes vid bänken med en bok eller papper och penna medan en annan föredrar att arbeta i grupp och använda mer liv och rörelse. Vi upplever att man som lärare måste känna sina elever för att veta varför de skiljer sig åt i sitt sätt att lära. Enligt aktuell forskning har flickor bättre resultat i skolan än pojkar då de utvecklas tidigare och inte råder av den ”anti-plugg” kultur som många pojkar gör. Detta är en aspekt som läraren måste vara medveten om för att förstå varför pojkar kanske inte har lika lätt och inte är lika intresserade som flickor. Det är även viktigt att förstå elevers olika inlärningsstilar och intelligenser. För att göra alla elever tillfredsställda utifrån deras olikheter drar

vi slutsatsen som överensstämmer med Carlgren och Martons (2002) påpekande att läraren kan variera undervisningen för att bemöta alla elever någon gång men under olika tillfällen. Det framgår från intervjuerna att lärarna varierar sin undervisning på många olika sätt. Det står i läroplanen att eleverna ska få prova och utveckla olika uttrycksformer. En lärare låter eleverna välja efter sina egna intressen och behov eftersom det är viktigt att eleverna har en valmöjlighet. Generellt erbjuder lärarna eleverna ett skiftande utbud material så att alla kan hitta något att arbeta med som passar dem, som även Sträng och Dimenäs (2000) påpekar. Detta stämmer överens med Piagets kognitiva teori som säger att man ska anpassa materialet till varje individ. Han menade även att lärandet är individuellt och att eleven utformar sina kunskaper själv utifrån det miljön erbjuder.

Det framkom även att många lärare, liksom Järbur (1993) låter eleverna vara med och planera när ett nytt ämnesområde introduceras där deras tankar och intresse tas upp och utifrån det arbetar de sedan vidare. De får även veta hur lång tid de har till förfogande och utifrån den tidsplaneringen kunna planera över sin egen tid. På detta sätt kan vi se att lärarna följer läroplanen (Lpo94) då eleverna får en variation i undervisningen samt att de får vara med och planera.

5.2 Dilemman

Steinberg menar att en svårighet inom individanpassningen är att det ofta är få lärare till många elever, vilket ett fåtal lärare även menar då det är svårt att individanpassa med de stora klasser som man ofta har. Boström (1998) menar att lärare ska våga vara flexibla gällande metodik, ledarskap, arbetssätt och arbetsmiljö. Däremot anser Hargreaves (2000) att det är svårt för lärarna när det förväntas göra det på en gång samtidigt som resurserna är små. Lärarna anser att det inte finns någon tid till varje elev att göra enskilda arbeten till var och en, samt tid för uppföljning. Här kan vi genom studien se en parallell med det lärarna uttrycker och författarnas resonemang att utan resurser och med så många förväntningar så blir tiden knapp. Sverige är det land som beviljar mest pengar per elev i världen, samtidigt som lärarnas löner är bland de lägsta i Europa. Även om detta nämns i litteraturen är det ingen lärare som nämner det som ett hinder i individualiseringen. Det förvånar oss att det inte finns några resurser till läromedel samt utrustning för att skapa en behaglig arbetsmiljö trots att Sverige beviljar mest pengar per elev i världen. Det är även mycket utifrån som styr lärarens yrke, som ekonomi, politisk styrning samt samhället. I Skolverket står det att ”skolans uppgift är att skapa förut-

sättningar för att alla elever ska utvecklas i riktning mot de nationella målen” (s.10). Resultatet av intervjuerna visar på att det lärarna har gemensamt är att de individanpassar undervisningen genom att utgå från kursplansmålen och egna mål som varje individ sätter upp tillsammans med dem. Dock anser lärarna att det är ett stort problem med att individanpassa då eleverna ska ha uppnått samma nivå när de kommer till femman, i och med de nationella proven. Hargreaves (2004) styrker detta resonemang och menar att lärarna tränar eleverna inför standard prov som blir ett ytligt memorerande. Eleverna måste klara av dessa prov eftersom de bedöms genom dem. Att döma av lärarnas och författarnas svar drar vi slutsatsen att det är svårt att individanpassa när staten påverkar skolan genom att utforma prov som alla eleverna ska bedömas efter. Det är motsägelsefullt när det i läroplanen både står att lärarnas uppgift är att utgå från den enskilda individen och att de ska skapa förutsättningar för att eleverna ska klara av de nationella proven. Det är inte lätt för läraren att uppnå alla förväntningar som staten utformar när det blir fler och fler uppgifter för lärarna att klara av i sitt yrke.

5.3 Individuell utvecklingsplan

I skolverkets allmänna råd (2005) står det att den individuella utvecklingsplanen följer eleven och är ett underlag för lärarens planering av undervisning. De lärare som använder IUP:n har den som ett underlag på utvecklingssamtalen, där de tillsammans med eleven och föräldrarna sätter upp mål för eleven. Det står i Lpo94 att skolan tillsammans med föräldrar ska främja elevens utveckling. Dessa mål används sedan som ett underlag för vad eleverna behöver arbeta mer med. En lärare har t.o.m. tid utsatt för detta två till tre gånger i veckan, då eleven endast arbetar med sina mål. Vi kan se att de som använder IUP:n på rätt sätt har ett utmärkt redskap för att se den enskilda eleven och ha den som utgångspunkt i sin planering. Vi kan även dra en parallell mellan de lärare som inte använder IUP:n som ett kontinuerligt medel i undervisningen och de som skyller på tidsbrist, för stora klasser o.s.v. De lärares svar där det framgick att de använder IUP:n klagade aldrig på något sådant. De såg inga hinder utan var mycket säkra på sina svar. Som ett resultat av detta menar vi att IUP:n påverkar undervisningen mycket positivt. Både läraren, eleven samt föräldrar kan på ett tydligt sätt se var eleven befinner sig och behöver bli bättre på. Ett sådant arbetssätt leder till metakognition där eleven lär sig om sitt eget lärande och ser sin egen utveckling. Genom detta får även föräldrarna en chans till att hjälpa sitt barn på ett mer professionellt plan som även underlättar för läraren.

5.4 Utvärdering

Det är viktigt att man som lärare på något sätt är medveten om att eleverna faktiskt har lärt sig något. Många lärare sparar elevernas arbeten i en portfolio, som enligt Steinberg (2004) har syftet att dokumentera elevernas insatser. Eleverna kan gå tillbaka till portfolion för att jämföra och se vad de faktiskt har lärt sig. Vi tolkar det som att portfolion, liksom IUP:n är två medel som underlättar för läraren för att se var den enskilda individen befinner sig. Vi upplever dessa två former av dokumentationer likartade där både läraren och eleven kan se elevens utveckling och utgå från dem. Generellt menar lärarna, liksom Lendahls och Runesson (1995) att det är bra om eleverna får utvärdera sitt skolarbete för att med hjälp av deras svar veta vad och hur de lär sig. Vissa lärare låter eleverna redovisa för vad de lärt sig genom att göra skriftliga prov eller genom muntliga diskussioner. Vygotskij och det sociokulturella perspektivet belyser även vikten av diskussioner eftersom de sker i samspel med andra. Den som är mer kunnig i samspelet hjälper den som är mindre kunnig. Även Holmqvist (2006) anser att individer upptäcker nya och olika aspekter efter en diskussion tillsammans med andra. Genom diskussioner får eleverna repetition där även lärarna kan ställa följdfrågor. De menar även liksom Järbur (1993) att få elevernas funderingar i klassrummet att likna dem i vardagen, så att de ser ett samband mellan de kunskaperna de får i skolan och i vardagen. En viktig aspekt är dock att prov ofta leder till att alla elever förutsätts kunna lika mycket och ligga på samma nivå. Det motsäger konstaterandet från litteraturen samt intervjuer att alla är olika och går olika vägar för att nå sitt mål. Boström (1998) menar att på de flesta skolor världen över ges undervisning med metoder som förutsätter att alla lär på samma sätt. Vi tolkar det som att prov är ett enkelt medel för läraren men att man egentligen inte ser vad eleven har lärt sig eftersom det blir som Hargreaves (2004) säger ”ett ytligt memorerande istället för en djupgående kunskap”. Efter vad som framkommit från litteraturen samt intervjuerna anser vi att det bästa sättet för att utvärdera elevens lärande är att få i det i vardagssituationer genom diskussioner samt följdfrågor.

5.5 Lärarens förhållningssätt

Liksom Steinberg (2004) menar många lärare att ett bra förhållningssätt gentemot eleverna är att ta dem i hand varje morgon när de kommer in i klassrummet och på eftermiddagen när de slutar. På det sättet möter många lärare sina elever vilket förvånade oss efter vad vi själv erfärit under VFU:n samt vad vi har läst i litteraturen om hur skolan förändrats. Vår uppfattning om att ta i hand är att det var mer vanligt förr i tiden då skolan var mer auktoritär. Egidius

(2005) skriver att läraren var mer i centrum och eleverna satt uppordade framför sin lärare. Här kan man spekulera i vad som egentligen är bäst för den enskilda individen och hur skolan hade sett ut om den inte förändrats. Förr i tiden tog man i hand för att lärare ville att eleverna skulle uppföra sig respektabelt medan dagens lärare tar i hand för att den enskilda individen ska känna sig sedd. Detta är en stor kontrast och vi upplever att metoden i dagens skola är mer utvecklande för eleven. Steinberg (2004) menar liksom en lärare att det är bra att befinna sig i klassrummet innan lektionen börjar så att eleverna kan droppa in när de kommer. Detta stämmer överens med våra tankar då vi anser att vissa elever behöver utrymme för att få tid själv med sin lärare och för att läraren får mer tid för enskilda samtal. Generellt i lärarnas klasser skriver eleverna dagbok och en lärare menar på att om hon inte sett dem under dagen så ser hon dem i dagboken. Detta finner vi även som ett relevant medel för läraren i sin undervisning med fokus på eleven. Så länge som eleverna vågar öppna sig i dagboken är det lättare för läraren att lära känna sina elever och därmed få en bättre relation.

5.6 Kollektivet

I de yrkesetiska principerna för lärare står det att läraren ska möta eleverna både som enskilda individer och som en del av ett kollektiv. Som det nämnts tidigare är alla elever olika och vissa lär sig lättare tillsammans med andra. Skolverket (2005) föreskriver att det är viktigt att understryka att individualisering inte är detsamma som individuellt/enskilt arbete. Här kan vi dra en parallell till Vygotskijs teori att utveckling och lärande sker tillsammans med andra. Många elever förstår en kamrats förklaring lättare än om läraren förklarar. Lärarna bör alltså vara medvetna om att individanpassning inte är detsamma som att alla har enskilda arbeten utan mer som att det är en utgångspunkt i elevernas olika inlärningsstilar. Vissa elever lär sig t.ex. lättare när de arbetar enskilt medan andra föredrar att arbeta i grupp. Det är då viktigt för läraren att tänka på, som nämnts tidigare, att varierar undervisningen så att alla inlärningsstilar som finns i klassen blir berörda men under olika tillfällen. Detta stödjer även Piagets teori, som ansåg att lärandet är individuellt men att det ändå sker i samspel med andra. En likhet vi kan se mellan Vygotskij och Piaget är att de båda här anser att lärandet sker i samspel med andra. Skillnaden mellan dem är dock att Piaget utgick från individen medan Vygotskij utgick ifrån gruppen. Vygotskij menade att ”Inledningsvis är den lärande beroende av stöd och handledning från den mer kunnige personen, men efterhand övertar hon eller han ett allt större ansvar för handlingen och kan så småningom hantera tankegångar eller den fysiska praktiken” (s.30).

Hargreaves (2004) liksom Lendahls och Runesson (1995) anser att eleverna får kunskap om deras egen kunskap genom grupparbete, då de lär av varandra. Vygotskij förespråkade om språkets betydelse för inläring och att det talade språket används i ett kollektiv. De elever som t.ex. har som mål att förbättra sin sociala kompetens uppfyller det lättast i samspel med andra. För att individen ska bli en del i gruppen är det många av de intervjuade lärarna som arbetar medvetet med olika sorters konflikthantering och kompisamtal vilket styrker det Salomonsson (1998) och Maltén (1998) påpekar. En lärare använder sig även av EQ-övningar, där individen enligt Wennberg och Norberg (2006) lär sig tolka och förstå sina egna känslor. De menar även liksom en lärare att det är bra med övningar som fokuseras på problemlösning. Studien visar på att övningar som dessa är väl fungerande för att få ett bra samspel i gruppen. Med tanke på studiens syfte där vi ville ta reda på hur läraren möter individen i kollektivet, visar resultatet på att lärarna använder sig av olika övningar och diskussioner för att individen ska bli en del av gruppen.

5.7 Vidare forskning

Genom studiens gång har det dykt upp olika tankar inom området som gjort oss nyfikna på vidare forskning inom ämnet.

- Vilken påverkan har de nationella proven för att läraren ska kunna utföra en anpassad undervisning samtidigt som eleverna ska uppnå samma mål? – Leder det till ett stressmoment för lärarna eller är det en hjälp?
- Hur kan det komma sig att pengarna inte räcker till när Sverige är det land som beviljar mest pengar per elev i världen? – Varför har lärarna så låga löner och vart går pengarna?

Vi hoppas att vi har inspirerat er som läsare och väckt nya tankar som kan leda till vidare forskning.

6 Sammanfattning

Syftet med vår studie är att beskriva och analysera vilka strategier lärare använder för att utmana elevens lärande. Vi har med hjälp av litteratur som är aktuell inom detta ämne insamlat fakta som berör det ovannämnda syftet. Det empiriska materialet, i form av kvalitativ data, har vi inhämtat från sju verksamma lärare ute på fältet. När vi intervjuade använde vi oss av en semistrukturerad metod där vi hade en bandspelare som hjälp för att fånga upp det som sades och därför inte undgå viktig information.

Under studiens gång fann vi att det är många faktorer utifrån som styr läraryrket idag. Politikerna styr och bestämmer hur lärarna ska utforma undervisningen samtidigt som resurserna är små. Lärarna förväntas att utgå från varje enskild individ, vilket är svårt då klasserna ofta är stora och personalantalet är lågt. Samtidigt som det är lärarens uppdrag att utgå från den enskilda individen ska hon eller han även möta gruppen. Från intervjuerna framkom det att lärarna har exempel på olika övningar för att skapa en fungerade grupp. Enligt både Piaget och Vygotskij sker lärandet i samspel med andra

Alla individer är olika och har olika inlärningsstilar. Vissa föredrar att arbeta enskilt medan andra föredrar att arbeta i grupp. Det går inte att bedriva undervisningen på samma sätt hela tiden utan krävs mycket variation. Det framgår från intervjuerna att lärarna arbetar på många olika sätt för att utgå från den enskilda individen. Det har visat sig att många använder sig av en individuell utvecklingsplan för varje elev där elevens utveckling synliggörs för både eleven, läraren samt föräldrar. Denna är ett bra redskap för läraren i sin planering med utgångspunkt från den enskilda individen. Resultatet visar även att många lärare använder portfolio som liksom IUP:n dokumenterar elevens utveckling. Många lärare har ett stort utbud av material och läromedel för att eleverna ska hitta det som passar dem.

Med hjälp av litteraturen och analysen har vi fått fram resultatet av studiens syfte. Därifrån drar vi slutsatsen att läraren på bästa sätt bedriver en undervisning med fokus på individen genom att hela tiden variera gällande metoder och material. Det gäller att alla elevernas inlärningsstilar blir bemötta men under olika tillfällen eftersom det är svårt att bemöta alla samtidigt. Genom att använda en IUP för varje elev anser vi att det är lättare för läraren att möta elever där den befinner sig och hjälpa dem att utvecklas utifrån sin nivå. Slutligen anser vi att

läraren möter eleven som en del av ett kollektiv med olika övningar som stärker gruppen. Det är trots allt många som lär sig i samspel med andra.

7 Referenser

- Asplund Carlsson, M, Pramling Samuelsson, I (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Liber, Stockholm.
ISBN 91-49-05205-8.
- Boström, L (1998). *Från undervisning till lärande*. Brain books, Jönköping.
ISBN 91-88-41079-X.
- Brodin, J. Lindstrand, P (2004). *Perspektiv på en skola för alla*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-03180-7.
- Carlgren, I, Marton, F (2002). *Lärare av i morgon*. Lärarförbundet, Stockholm.
ISBN 91-85096-865.
- Dewey, J (2004). *Individ, skola, samhälle*. Natur och Kultur, Stockholm.
ISBN 91-27-09799-4.
- Egidius, H (2005). *Att vara lärare i vår tid*. Natur och Kultur, Stockholm.
ISBN 91-27-09857-5.
- Egidius, H (2002). *Pedagogik för 2000 – talet*. Natur och Kultur, Stockholm.
ISBN 91-27-07443-9.
- Hargreaves, A (2004) *Läraren i kunskapssamhället – i osäkerhetens tidevarv*.
Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-02897-0.
- Holmqvist, M (2006). *Lärande i skolan. Learning study som skolutvecklingsmodell*.
Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-04506-9.
- Imsen, G (2005). *Elevens värld - Introduktion till pedagogisk psykologi*.
Studentlitteratur 2006 fjärde upplaga.
ISBN 91-44-00271-8.
- Imsen, G (1999). *Lärarens värld introduktion till allmän didaktik*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-00588-1.
- Järbur, H (1993). *Individanpassad skola*. Gummessons tryckeri AB, Falköping.
ISBN 91-7724-454-0.
- Lendahls, B, Runesson, U (1995). *Vägar till elevers lärande*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-61411-X.
- Levander, M (2001). *Psykologi*. Natur och Kultur, Stockholm.
ISBN 91-27-70647-8.

- Läraryrket (2002). *Lärarens handbok: skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*.
Läraryrket, Stockholm.
ISBN 91-85096-830.
- Maltén, A (1998). *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*.
Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-00808-2.
- Marton, F, Booth, S (2000). *Om lärande*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-01027-3.
- Richardsson, G (1999). *Svensk utbildningshistoria*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-03600-0.
- Skolverkets allmänna råd (2005). *Den individuella utvecklingsplanen*.
Fritzes, Stockholm.
ISBN 91-85099-93-8.
- Steinberg, J (2004). *Världens bästa fröken – När modern pedagogik fungerar*.
Ekelunds Förlag AB Solna.
ISBN 91-646-2009-3.
- Stensmo, C (1994). *Pedagogisk filosofi*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-37941-2.
- Sträng, M, Dimenäs, J (2000). *Det lärande mötet: Ett bidrag till reflekterande utvärdering*.
Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-03686-8.
- Svenska språknämnden. (2005). *Svenska skrivregler*. Liber, Stockholm.
ISBN 47-04974-X.
- Williams, P. Sheridan, S, Pramling Samuelsson, I (2000). *Barns samlärande – en forskningsöversikt*. Liber, Stockholm.
ISBN 91-89314-12-3.

Metodlitteratur

- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-01280-2.
- Patel., R, Davidson, B (2003). *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur, Lund.
ISBN 91-44-02288-3.

Trost, J (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur, Lund.

ISBN 91-44-03802-X.

Widerberg, K (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur, Lund.

ISBN 91-44-01828-2.

Elektroniska källor

Hammarberg, L (2006). *Hur tufft är det att plugga?*

Hämtat från: <<http://www.skolverket.se/sb/d/1117/a/7422>>

Hämtat den 30 november 2006.

Salomonsson, G (1998). *Kompissamtal*.

Hämtat från <<http://www.orkelljunga.se/nathinnan/spec-kompissamtal.htm>>

Publicerat 1998. Hämtat 8 januari 2007.

Samuelsson, C (2006). *Viktigt för likvärdigheten med olika läromedel i undervisningen*.

Hämtat från: <<http://www.skolverket.se/sb/d/1621/a/7368>>

Hämtat den 30 november 2006.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat från:

<<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>> Publicerat 2002. Hämtat 20 December 2006.

Wennberg, B, Norberg, S (2006). *EQ – Emotionell intelligens*.

Hämtat från: <<http://www.eq.nu/index.php?SubMenu=1&Page=eqtrappan>>

Publicerat 2006 Emotional Intelligence AB . Hämtat 6 December 2006.

Wikipedia- den fria encyklopedin (2006). *Folkskola i världen*.

Hämtat från: <<http://sv.wikipedia.org/wiki/Folkskola>>

Hämtat den 4 januari 2007.

Wikipedia- den fria encyklopedin (2006). *Lev Vygotskij*.

Hämtat från: <<http://sv.wikipedia.org/wiki/Vygotskij>>

Hämtat den 20 november 2006.

Bilaga

- I läroplanen (Lpo 94) står det att läraren skall utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Beskriv hur du planerar och genomför undervisningen med utgångspunkt från varje elev. Hur vet du att varje individ har lärt sig något?
- Läraren förbinder sig i sin yrkesutövning att möta eleverna både som enskilda individer och som en del av ett kollektiv. Hur gör du detta? (material, metod).
- Har ni någon gemensam syn om individanpassning på skolan, ex någon individuell utvecklings plan (IUP)? Hur arbetar ni isåfall med denna?
- Hur vet du att du har bemött alla elever i din klass under en dag?